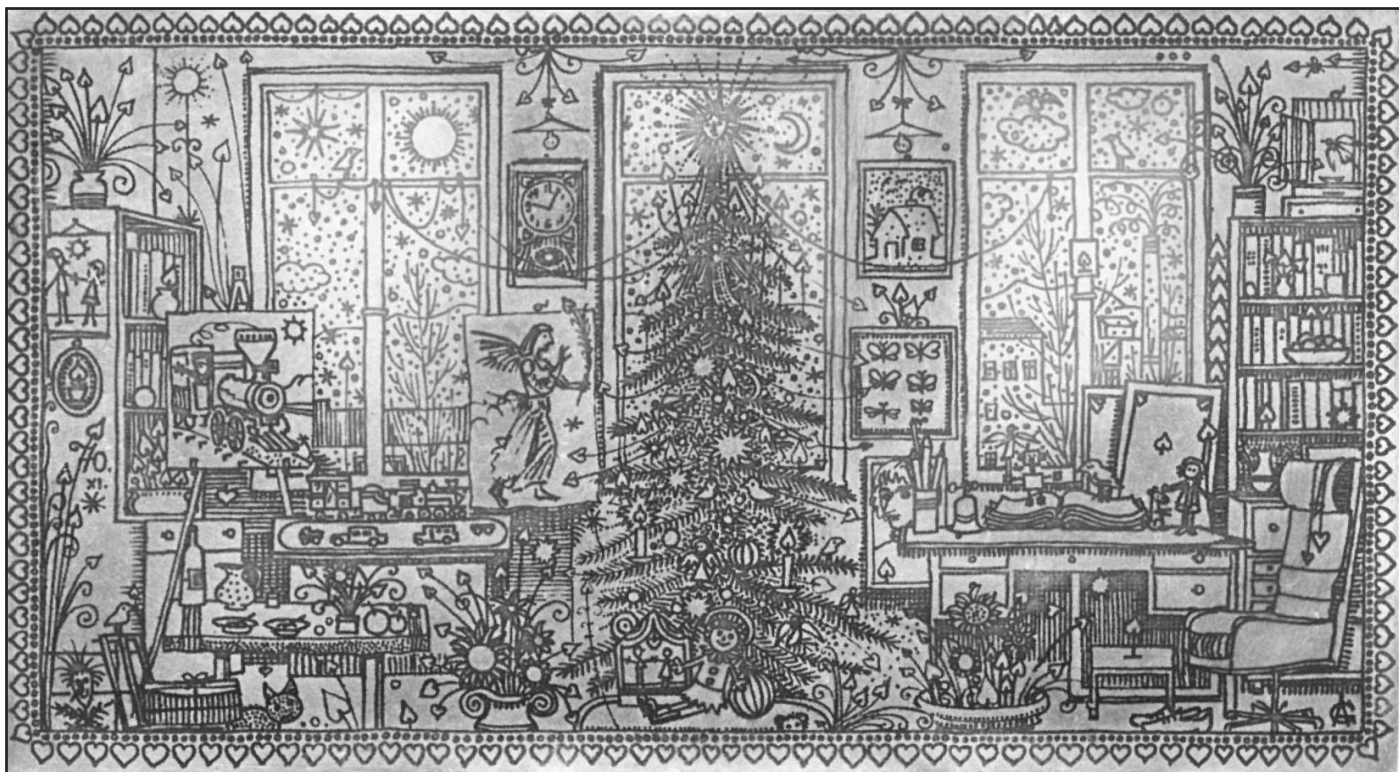

BAJAI HONPOLGÁR

2005. december

XVI. évfolyam 12. (182.) szám

Ára: 200 Ft

Kiskarácsony

Gross Arnold grafikája

A bácskai vértanú, Schweidel József emlékezete

II. rész

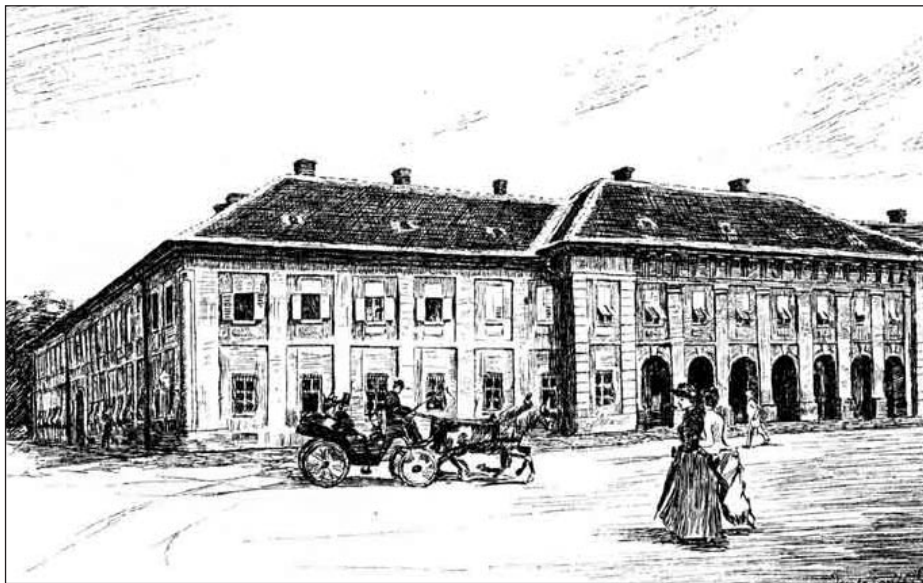
„Lelkiismeretem és öntudatom felment minden vád alól...”

Az aradi várbörtön foglya

Schweidel József az aradi várbörtönben felesége számára részletes naplót vezetett fogságának mindennapjairól (*Aradi fogságom naplója*), ami – a személyes vonatkozásokon túl – különösen azért értékes, mert a fogva tartás körülményeiről, a foglyok életéről ez az egyetlen hiteles forrásunk. Naplójában egyhangú hétköznapijainak és a tárgyalásoknak szűkszavú leírása mellett helyenként önróniával tekint vissza a szabadságharc alatti tevékenységére, és magát leginkább a körülmények áldozatának tekintti, akinek a sorsa egészen másképp is alakulhatott volna. Úgy vélte, hogy katonaként mindig felettesei parancsát követve járt el, így magát semmiképp sem érezte

bűnösnek a rá mért felségsértés vádjában. A napló tárgyilagos módon számol be arról, hogy a foglyok az első napokban enni is alig kaptak, sőt az első éjszaka Schweidel még testi szükségét is csak egy messzelátó tokjába tudta elvégezni. Körülményei később sem javultak sokat; egyszer-egyszer jóllakni inkább csak Aradon tartózkodó Nina nővére révén tudott, aki időnként bebocsátást nyert hozzá, és elláthatta a tábornokot enni-innivalóval. Máskor csak jó pénzért lehetett élelemhez jutni, s az örök rendszeresen megalázták foglyaikat, és kihasználták kiszolgáltatott helyzetüket. Schweidel csekély örömét legfeljebb az jelenthette, hogy időnként engedélyezték számára, hogy találkozzon a szintén Ara-

don raboskodó Albert fiával, és az, hogy az egyik szomszédos cellában sínylődő Vécsy tábornok időnként olvasnivalóval látta el. A várban, hadbírósi tárgyalásra menet, többször találkozott régi, most a császári oldalon szolgáló tisztársaival; ezek egy része tudomást sem vett róla, mások viszont barátsággal köszöntötték. (Egy vértesskapitány például korábban a Schweidel parancsnoksága alatt álló Pesten raboskodott, és akkor még ő vigasztalta, hogy hamarosan kiszabadul.) A már Galíciából ismerős Schlik altábornagy is segítséget ígért, igaz, csak a fogva tartás körülményeinek és az ellátásnak javítására tehetett ígéretet. Mindeközben a foglyok tábornokot testi bajok is gyötrik; visszatérnek altesti

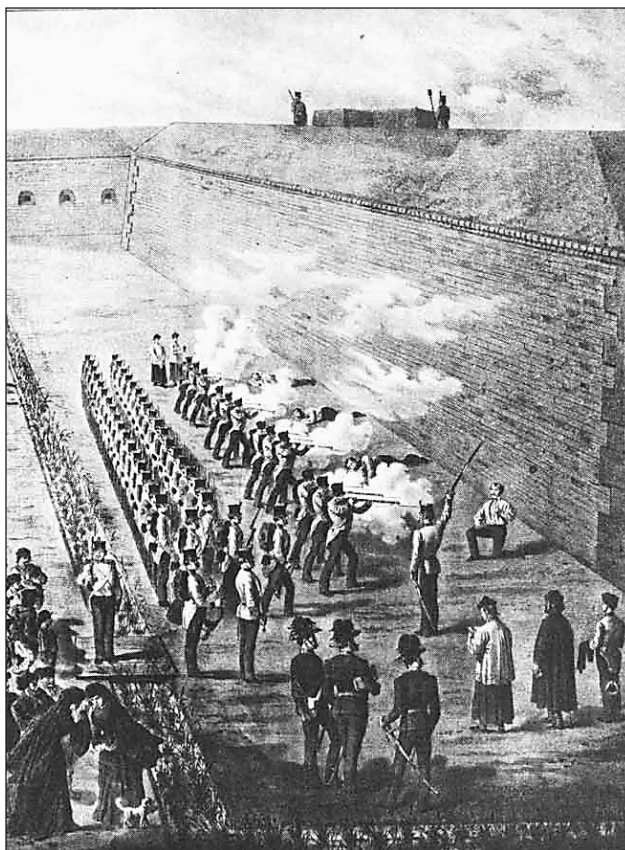

Schweidel fogságának helyszíne, az aradi várbörtön

kiütései, máskor állandó hasmenése van, és ekkor döbben rá nagyothallására, ami társalanságában különösen kínozza, hiszen a folyosói zajok sem jutnak el hozzá. A fogság első napjaiban még rendszeresen találkozhatott fogolytársaival (eleinte Gáspár Andrással lakott közös cellában), nővérével és tisztiszolgájával, ám a tárgyalások idején igyekeztek elszigetelni őket egymástól és a külvilágtól is. Pesten tartózkodó családjáról csak ritkán kapott hírt, leveleit csak késve juttatták el hozzá, így állandóan aggódik felesége és gyermekei miatt. A napló arról is árulkodik, hogy Schweidel szinte a legutolsó pillanatig reménykedett abban, hogy a haditörvényszék a tények ismeretében nem fogja elítélni, bár az újabb tárgyalásokat látva inkább csak az uralkodó kegyelmében bízhatott. Azt remélte, hogy október 4-én (Ferenc József neve napján) kegyelmet kapnak mindannyian. Az ítélethirdetés előtti napon már csalódottan ezt írta naplójába: „A könyörtelenség, embertelenség tehát mégis legyőzte a dicsőséges és igazságos uralkodó jóságát és szelídségét – vagy pedig nem is tud az egész ítéletről, miért is kellene tudnia róla. Az ő szándéka volt, hogy minden megtévedt, a korábbi kormányok ügyetlensége vagy inkább rosszindulata miatt szántsándékkal tévútra vezetett hűséges alattvalójának kegyelmet ad... (...) Nem kételkedem benne, hogy ma halálra fognak ítélni (még az is lehet, hogy kötélt általira), de harmincöt évi szol-

gálatomra való különös tekintettel tízévi várfogságra fogják módosítani.”

Valójában Schweidelnek a hadbírósi eljárás sajátos logikáját figyelembe véve kevés reménye lehetett. Azokat az egykori császári és királyi tiszteket ugyanis, akik 1848. október 3. (a magyar országgyűlés feloszlását kimondó császári manifesztum kiadása), illetve 1849. április 14. (a Függetlenségi Nyilatkozat kiadása és a Habsburg-ház trónfosztása) után is magyar

Kivégzés lőpor és golyó által, 1849. október 6.

szolgálatban maradtak, haditetteiktől függetlenül felségsértéssel vádolták, amelyért a legsúlyosabb büntetésre lehetett számítani. Ilyenformán az aradi vértanúk perie koncepciók eljárások voltak, hiszen az ítéletek már a tárgyalások előtt lényegében készen álltak, bár az is tény, hogy a vádlottakat nem vonták felelősségre el nem követett cselekedetükért. Ezen túl a vádlottaknak nem volt ügyvédje és tanúi sem, a hadbíró – melynek egyetlen jogász végzettségű tagja volt – kizárólag a vádirat és a vádlottak vallomása alapján ítélkezett felettük. Haynau egyértelmű utasításokkal látta el a tárgyalást vezető Karl Ernst törzshadbíró, aki felettesei elvárásainak igyekezett is megfelelni.

Schweidelt összesen kétszer hallgatta ki a hadbíró. A tárgyalás során azzal próbált védekezni, hogy a császári haderő ellen Schwechat óta nem húzott kardot, és abban a csatában is csak Kossuth rábeszélésére vett részt. Betegszabadságát is azzal magyarázta, hogy soha többé nem kívánt Ausztria ellen harcolni, és későbbi békealkalmazását is csak a magyar hatóságok nyomására vállalta, illetve hogy héttagú családját eltarthassa. Ezen túl megemlíti még, hogy Pest városparancsnokaként igyekezett könnyíteni az osztrák foglyok helyzetén. (Miután tanúkat nem hallgattak ki, ez nem nyerhetett igazolást.)

Második tárgyalásán magát a megbékélés híveként állította be (ezért tartózkodott a szerinte szintén megegyezést kereső Görgei közelében), aki „akarata ellenére a hadsereggel együtt került szomorú helyzetébe”. Egy későbbi beadványában elhatárolja magát „a forradalmi kormány ostoba április 14-i nyilatkozatától”, ám a felségsértés vádjától ezzel sem tudta tisztázni magát, hiszen ezt követően is alkalmazásban maradt.

A törzshadbíró Schweidel ügyét bizonyos jóindulattal kezelte, hiszen védekezésének egy részét elfogadva egyedül őt javasolta ingó és ingatlan vagyonának elkobzása mellett lőpor és golyó általi halálra, és három vádlott-társával együtt kegyelemre terjesztette fel. Ennek indoklásául azt írja, hogy főnként sohasem harcolt a császáriak ellen, adminisztratív békealkalmazása csak rövid ideig tartott, és „nagyon csekély szellemi képességekkel rendelkezik”(!). Haynau azonban az ítéletet egykori barátja esetében is jóváhagyta.

A halálra ítélt tábornok utolsó napja sem telt tétlenül – megírta végrendeletét, amelynek végrehajtásával Baján élő sógorát bízta meg. Ebben családjától érzékeny hangon, de valamennyiüknek erőt is adva búcsúzik el. Cellájában ötfőnyi őrség vigyázott rá, de még utoljára találkozhatott fiával. Utolsó óráit a hozzá kirendelt, számára lelki vigaszt nyújtó Bardócz Sándor minorita szerzetes társaságában töltötte, aki gyorsan megnyerte Schweidel rokonszenvét. A tábornok őt bízta meg megtakarított pénzének kicsempészésével, s azt a lelkész hiánytalanul el is juttatta a vértanú családjának. A fiatal papot megeskette arra, hogy az apjától kapott feszületet – amelyet kivégzéskor a kezében akart tartani – kiveszi majd a kezéből, s átadja Schweidel fiának.

Bardócz visszaemlékezésében arról számolt be, hogy Schweidel ekkor is megőrizte méltóságát és lelki nyugalmát, ám erről a tábornok utolsó nyilatkozatának sorai is tanúskodnak: „Ha a legfelsőbb akarat valóban úgy látja jónak, hogy végrehajtsák a rám kimondott (...) ítéletet, keresztény alázattal és megadással beletenyugszom a legfelsőbb akaratba, a szerencsétlen sorsba. (...) Mindig tisztességes, igaz, a legnagyobb mértékig lelkiismeretes voltam, bensőmben mindig borzadtam a rossztól, és most mégis így ítélnék el! Ennek rettenetesen meg kellene ráznia, mégis nyugodt vagyok és szilárd. A halálnak néhányszor a szemébe néztem már, de elkerült; mostani utamon is elszántan fogok végigmenni.”

A négy golyó általi elítélten (Schweidel mellett Kiss Ernő, Dessewffy Arisztid és Lázár Vilmos) 1849. október 6-án az aradi sáncároknak hajtották végre a halálos ítéletet. Schweidel a kivégzőosztag golyóitól – melyek közül kettő a szívébe, egy pedig a fejébe hatolt – azonnal életét veszítette. Bár a vértanú azt szerette volna, ha holttestét az aradi temetőben helyezik örök nyugalomra, a kérését közvetítő Bardóczot Alois von Howiger várparancsnok elutasította, mondván: „a katonát ott temetik el, ahol elesett.”

A vértanú utóélete

A vértanú kivégzését követően fia – akit eredetileg szintén halálra ítélték – fél év múltán kiszabadult börtönéből. Magyarország teljhatalmú ura, Julius von Haynau altábornagy – apjához fűződő régi barátságára való tekintettel – felajánlja neki, hogy a „besározódott és megbélyegzett” régi családneve helyett vegye fel a Haynau nevet, s ez esetben akár kész örökösének is

Zalga György alkotása,
a Szabadság-émlék mű

megtenni. Schweidel Albert azonban az ajánlatot elutasította, s hátralevő életében saját becsületes nevének élt egy uradalmi erdőben gazdatisztként. (1916-ban bekövetkezett haláláig tagja volt az 1848/49-es Honvédegyletek Országos Egyesülete központi választmányának.)

A vértanú hamvai évtizedeken keresztül az aradi sáncároknak nyugodtak. Fia még megérte Zala György a vértanú emlékére állított Szabadság-émlék művének avatását (1890), bár személyesen csak felesége vett részt az ünnepélyes szoboravatáson. Schweidel és a vele együtt kivégzett és elföldelt Lázár Vilmos ezredes földi maradványait végül 1913. október 20-án tárták fel az aradi katonai vár hatos kapujának közelében. A holttestek exhumálását és azonosítását Bartucz Lajos antropológus, egyetemi tanársegéd végezte el. A vizsgálat feltárt néhány, szóbeli visszaemlékezésekből származó, közkeletűvé vált tévedést is: nem igaz, hogy a vértanúkat ruhájuktól megfosztva földelték el (a várároknak ruhafoszalványokat és Lázár sarkantyúját is megtalálták), és az sem, hogy Schweidel az első sortüzet még túlélte volna (halálát egyértelműen a fején keresztülhatoló golyó okozta). A vizsgálat igazolta viszont, hogy mindkét főtisztet féltérdre ereszkedett helyzetben, közelről lőtte

agyon a tizenkét tagú kivégzőosztag, és azt a már ismert tény is, hogy Schweidel a kezében kivégzéskor feszületet tartott. (A kis kereszt ma a Hadtörténeti Múzeumban látható.) A vizsgálat Schweidelt viszonylag alacsony (160-161 cm magas), gyenge testalkatú embernek írja le, akinek „német eredetének megfelelően hosszúkás mesodolichocefál koponyája volt, alacsonyabb homlokkal és erősen kidomborodó nyakszirttel”.

A holttestek ezt követően hosszú ideig az aradi ereklyemúzeumban pihentek, majd 1932-ben – a kötéllel kivégzett vértanú földi maradványainak megtalálását követően – a legnagyobb titokban az aradi Kulturpalotában helyezték őket végső (?) nyugalomra. 1974-ben – a családi sírboltban nyugvó Kiss Ernő és Dessewffy Arisztid kivételével – valamennyi vértanú földi maradványait az emléküket őrző obeliszk alatt létesített közös kriptában helyezték el, ahol azóta is nyugszanak.

Schweidel József munkásságának szülővárosában egy szoborbizottság hódolt. Zombor első köztéri szobrát, Mátrai Lajos szobrászművész alkotását végül 1905-ben leplezték le a Megyeháza előtti téren. Sajnos, ma már nem látható: szobrát 1920 után az új hatalom egyik első intézkedéseként szétverték. Egykori szülőházában ma általános iskola működik; egy időben onnan is eltűnt az emléktábla, de ma rendszerint ez a hely a délvidéki magyarság október 6-i megemlékezéseinek fő helyszíne.

Azóta azonban a szülőföldjét jelentő régió mintha megfeledezett volna nagy szülőteréről, a magyar szabadság mártírjáról. Ennek okait legfeljebb találgatni lehet. Talán az sem lehetetlen, hogy a német származású Schweidel alakja bizonyos időszakokban nem felelt meg a magyar szabadsághősökről kialakított sztereotíp – és sokszor hamisított – modellnek. Ennél is furcsább azonban, hogy az aradi hőst a magyarországi németiség sem „fedezte fel” magának; a mártír tábornok ugyanis nem a kisebbségi jogok harcosaként (ami a maga idejében teljesen anakronisztikus is lett volna), hanem magyar hazafiként él a köztudatban. Így aztán tudomásunk szerint a német kisebbség egyetlen intézményének sem lett a névadója. Pedig a fegyelmezett katona, a kiváló hadseregszervező és a sorsát méltósággal viselő vértanú, Schweidel József épp abból mutatott példát mindannyiunk számára, amiből manapság hiány mutatkozik: tisztességből, (katonai) esküjéhez való hűségéből, következetességéből, emberségből és hazaszeretetből.

Dr. Mayer János

Arcképvázlat egy kitüntetéshez

Mezeiné dr. Kopasz Mária biológiatanárnő életműdíja

„Örömmel olvastam, hogy három jeles cég (az Ericsson Magyarország Kft., a Graphisoft R&D Rt. és a Richter Gedeon Rt. – a szerk.) roppant nemes céllal fogott össze: alapítvánnyal állít emléket Rátz László tanár úrnak. Annak a TANÁR-NAK, aki példaképe lehet bármely magát tanárnak valló szakembernek. Felhívásokat olvasva határoztam el, hogy a Kuratórium figyelmébe ajánlom Mezeiné dr. Kopasz Mária tanárnőt, aki minden tekintetben megfelel azoknak az elvárásoknak, amelyeket a kuratórium megfogalmazott.

A tanárnőre az egyetemi felvételi vizsgákkal kapcsolatos munkám során figyeltem fel. Arra voltam kíváncsi, hogy mi a kapcsolat a tanulók felvételi eredménye és a felkészítő gimnáziumok között. Nos, a kiváló tanárok világitótoronyként magaslanak ki a mezőnyből, köztük a bajai III. Béla Gimnázium biológiatanára, Mezeiné dr. Kopasz Mária is. Sőt, első osztályúan felkészített diákjai nemcsak a felvételi vizsgákon, hanem a Sejtbiológia és molekuláris genetika egyetemi vizsgákon (mely tárgyat van szerencsém tanítani) is a legjobbak között voltak. A bajai III. Béla Gimnázium az orvostanhallgatók és a biológushallgatók egyik legkiválóbb és legbiztosabb forrása. Sőt, tucatnyi oktatótársam Kopasz Mária-tól kapta azt a motivációt, amely őket az élettudományok művelése felé terelte. Az évek során volt szerencsém a kiváló tanárnővel megismerkedni, együtt dolgozni, csodálni felkészültségét, ügybuzgóságát, kifogyhatatlan energiáját.”

A fenti sorokat dr. Szabad János egyetemi tanártól (Szegedi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar) idéztem, de hasonló szellemben fogalmazták meg ajánlásaikat a hazai tudományos élet más kiválóságai (dr. Czímber Gyula mosonmagyaróvári egyetemi tanár és dr. Orosz László tanszékvezető egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja) éppúgy, mint helyi javaslattevői, Polgár László gimnáziumi igazgató és Széll Péter polgármester. Abban mind az öten messzemenően egyetértettek, hogy ha a bajai pedagógus kapja az első alkalommal kiosztásra kerülő biológiatanári életműdíjat, akkor az Mezeiné dr. Kopasz Mária kitüntetésével valóban méltó helyre kerül. (Eddig négy éven át csak matematika, fizika és kémia szakos tanárok vehették át a kiváló tanáregyéniségről elnevezett Rátz

Tanár Úr Életműdíjat. A budai Fasori Gimnázium egykori matematikatanárának volt tanítványa többek közt Wigner Jenő Nobel-díjas fizikus és Neumann János világhírű matematikai fizikus is.)

Mezeiné dr. Kopasz Mária negyven évvel ezelőtt a szegedi egyetemen szerzett biológia-földrajz szakos tanári diplomát. Érdemes megemlíteni, hogy szakdolgozatát dr. Uherkovich Gábor vezetésével a Sugovica algáiról írta. Ez volt lényegében az első összefoglaló hidrobiológiai tanulmány városunk közkedvelt vizéről. Munkába állása óta folyamatosan a III. Béla Gimnáziumban tanít – jelenleg már nyugdíjasként. Ez idő alatt nyolcszor volt osztályfőnök, nyolc osztályt vezetett el az érettségiig. Az osztálykirándulások mindig azonos rend szerint szerveződtek. Az első két évben Magyarországot járták be, és a harmadik év végén egy-egy európai nagyvárost látogattak meg.

Iskolaigazgatója nagy munkabírású, igényes tanárként jellemzi, aki különös figyelmet fordít a tehetséggondozásra és sikeresen készíti fel tanítványait különböző országos versenyekre, egyetemi felvételikre. Hosszú évek óta képviseli diákjaival a bajai színeket a Herman Ottó, a Kitaibel Pál és a Bugát Pál természetismereti versenyek döntőiben, ahol mindig nagyszerűen helytállnak. Mint biológiatanár a legelső között volt, aki szakköri foglalkozásokon terjesztette a modern genetikai és géntechnológiai ismereteket. Szakmai tevékenysége mellett azonban mindig szakított időt

arra, hogy kivegye részét az iskolai közéletből is. Mindenkire figyelt, bámulatos ügyességgel és odaadással szervezte a tantestület életét. Mezeiné dr. Kopasz Mária annak a kihalófélben lévő vidéki értelmiségi típusnak az egyike, aki önmagát folyton tovább képezve egyetemi doktorátust szerzett antropológiából és genetikából, szűkebb szakterületén (biológia) naprakészen tájékozott, ugyanakkor lankadatlan buzgalommal és türelemmel szolgálja azt a nemes ügyet, amit úgy nevezünk, hogy szakemberképzés. Olyan pedagógus, aki ad és követel, nem csak tanít, de megtanít! És ezt már elsős elemista unokái is tapasztalják: „Mama, te nagyon szigorú vagy” – mondja az elevenebb iker, Bence. Mert a tanárnő unokanevelésben is a következetesség híve.

Mezeiné dr. Kopasz Mária a szeretetben mérhető elismerést folyamatosan megkapja szűkebb környezetétől: családjától, munkatársaitól, diákjaitól. Ezen túlmenően azonban városi és országos kitüntetések is fémjelzik átlagon felüli teljesítményét: a Magyar Köztársasági Ezüst Érdemkereszt (1998), tehetséggondozást segítő munkájáért az oktatási minisztertől OKTV Emléklap (2000), Baja Város Oktatásáért (2003).

„Ajánlásom zárásaként elmondom, hogy biológusként, kutatóként, egyetemi oktatóként nagyon sok tanárt ismerek, pillanthattam be munkájukba. Sokan közülük egészen kiválóak. A legkiválóbbak egyike Mezeiné dr. Kopasz Mária. Mert tudom, hogy méltó a Rátz Tanár Úr Életműdíjra, szeretettel ajánlom a kuratórium figyelmébe. A tanárnő díjazása nemcsak méltó elismerése lenne negyven év áldozatos munkájának, hanem egyben biztatás is: érdemes olyan értelmiségi, pedagógus munkát végezni, amelynek értékét nem palotákkal, jachtokkal, autókkal, világkörűli utakkal vagy ékszerekkel mérik, hanem az olyan kiművelt tanítványok sokaságával, akik lelkiismeretesen dolgoznak, építik szeretett országunkat.”

Szabad János professzor úrnak eme, az egyéni életút méltatásán túlmutató szavai is minden bizonnyal komoly nyomot hagytak a kuratórium tagjaiban, mert Mezeiné dr. Kopasz Mária 2005. november 8-án a budapesti Thália Színházban méltó ünnepség keretében átvette a megérdemelt életműdíját.

Schmidt Antal

Születésnap gratuláció

Városunk
díszpolgára,
szerkesztőségünk
doyenje,

Bánáti
Tibor
80 éves.

Művész barátod remekbe szabott, üdvözlésedre készült rajzán babérszorú övezi fejed. Méltán. Érdemeidnek ugyanis se szeri, se száma. De mi most inkább a szintén jól etalált epikuroszit derűt figyeljük arcodon. Örökifjú társunk! Neked azt kívánjuk, hogy az idők végezetéig maradjon alap tulajdonságod ez a mindenféle bajt okosan elhárító életkedv, magunknak pedig azt, hogy még nagyon sokáig élvezhessük társaságodat, tanácsaidat és – gyakran önjóniával álcázott – életbölcsségedet.

Isten éltesse sokáig!

Gyurcsék Ferenc grafikája

A szerkesztőség többi tagja.

Levélféle G. A. barátomnak és egy kicsit önmagamnak is

Amikor abban a nyár eleji e-mailedben egy csomó ügyes-bajos dologról írtál, és közben csak úgy mellékesen odavetted, hogy nem szereted ezt a mai modern Baját (...és a Foky bácsi fia nemrég ferde szemmel nézett rám, amikor bekukkantottam a nyíló kapun.. Mondta „mit keres?” , én semmit, csak volt egyszer egy klassz fagyis a Jelky téri fák alatt a régi trafik mellett, a Foky bácsi, akinek szerettem a citromját, ami még citromból is készült, s itt lakott. Hallott róla? – kérdeztem. Az meg megilletődve mondta, hogy az apja volt...), már akkor úgy éreztem, hogy valamit erre is válszolnom kellene. Hiszen én ebben a városban éltem évtizedekig, ma is gyakran megfordulok Baján, és sokszor van az az érzésem, hogy egy idegen város aszfaltját taposom. Ezért meg tudom érteni, miért nem szereted ezt a mai Baját. Az a „nyíló kapu”, ahova bekukkantottál, a Kunfy Zsigmond utcában volt, a régi posta mellett, onnan tolt ki hóféhér kordóját Foky Ottó bácsi a Jelky tere, fejen is hóféhér fagyaltossapka volt, májustól októberig egész nap ott ült a kis trafik melletti padon, és árulta a fagylatot, az ízét még most is érzem a számban, pedig ennek már több mint negyven éve...

Mi mindketten ebben a városban születtünk, együtt nőttünk fel, ugyanazokba az iskolákba jártunk, szüleink is ismerték egymást, nyaranta te is a Sugovica-parton „szocializálódtál”, a te gyerekkori élményeid is ugyanazok, mint az enyéim, és téged is egész életedben valami hülye nyugtalanság gyötört, valami megmagyarázhatatlan elégedetlenség a világgal szemben, ezért gyanakvó értetlenség vett körül. Így hát mi fészavakból és hallgatásokból is jól megértjük egymást. Ez az, ami most már életünk végéig összeköt minket, annak ellenére, hogy én huszonöt éve eljöttem Bajáról, te pedig ott maradtál. De ugye, amikor ősszel a térdig érő sárguló avart rugdosod a Déri-kertben, a te füledbe is belevijognak időnként a Romulus együttes szólógitárosának, H. Misi-nek felejthetetlen szólói, a te füledben is felhangzanak a régi nagy Romulus-nóták, és neked is eszedbe jut, hogy a Leó basszusgitárja eredetileg egy hegedűből volt átalakítva, ami egészen fantasztikusan szólt, aztán, amikor kapott egy új, igazi basszusgitárt, az már valahogy nem olyan volt...

Ezért hidd el, tudom és megértem, miért írtad azt, hogy nem szereted ezt a mai Ba-

ját. Miért is szeretnéd? Ez a modern Baja már nem olyan, amilyen a mi gyerekkorunkban volt. Nem lehet olyan, ezt te is pontosan tudod. Változott a város, változtunk mi is. Éppúgy hiányzik belőle valami, ahogy belőlünk is végleg eltűnt a gyerekkor, a fiatalság, az élet zajló eseményei pedig elsodorták a világmegváltó gondolatokat. Ebből a városból mára eltűnt valami, amiről a mostani fiatalok nem is tudnak, de amit a mi generációnk a lelke mélyén érez, amit kétségbeesetten keres, miközben tudja, hogy örökre elveszítette, és ami nem is lesz már soha olyan, mint amilyen akkor volt. Tudom, hogy neked is hiányzik a Pandúr-sziget a kőkemény talajú focipályával, a két árva kapuval, ahová testnevelésórákon néha leszaladhattunk focizni egyet, a Déri-kert játszótere, ahol tanítás után óráig golyóztunk, a Livoda cserjéi és bokrai, ahol olyan jókat lehetett bújócskázni, később meg verekedni, a Sugovica-part homokja, a lebukó Nap vörös csillagása a vízen, a Duna-part hatalmas természetkövei, amelyek között járkálva bármennyire vigyáztunk, mindig felsértettük a talpukat. Mindez eltűnt már végleg, a gyerekkorunkkal együtt. A régi ismerős he-

lyek helyén modern szálloda, újvárosi lakótelep, bevásárlóközpontok, nyüzsgő embertömeg, ismeretlen arcok. Csak amikor régi visszaemlékezéseket olvasunk, elveszítten mászkálunk a Déri-kert fűvén, a Vonatkert hatalmas platánjai alatt vagy a régi Béke téren, amelynek kockaköveiről gyerekkorunkban a távolsági buszok, a régi Ikarusz buszok indultak fekete füstfelhőt pöfögve ismeretlen városok felé, amikor újra meghallunk egy régi Romuluszszámot, vagy orrunkba csap egy régi illat, jutnak eszünkbe a régi dolgok, és sajnáljuk, hogy ezek végleg eltűntek.

(„*És senki nem akar emlékezni a három olajfára meg a macskaköves Szent Antal utcára, ahol dohszagú szellőztetett szobák ablakaiból együtt szűrődött ki az újvidéki rádió szívkiüldije az Oly távol messze vagy hazámmal és a mise utáni tyúklevés illattal, mikor az alvégi nagyszülőkhöz araszolgattam a gesztenyefák árnyékában...*”) Nincs igazad, mert én pontosan emlékszem a három olajfára a Jelky-szobor mellett, ahol az iskolából hazafelé tartva köveket dobáltunk, hogy leverjük róluk a fanyar ízű olajbogyókat; tisztán látom magam, ahogy Lili néni németórájáról este nyolckor hazafelé átvágok a Jelky téren, és az akkoriban felszerelt modern, osztoronyes lámpa fényében halkán, puhán

hullik rám a decemberi hó; és jól emlékszem a macskaköves Szent Antal utcára is, ahol szeptemberben teleraktuk hátizsákunkat friss, nedves gesztenyével, emlékszem a hatalmas platánfákra, és arra is, hogy néha térdig jártunk a színes avarban a Vonatkert séfányain. Tudja ezt még valaki rajtunk kívül? Érdekel ez még valakit?

Kezemben lyukat éget a frissen sült gesztenye: amikor belenyúlok az újságpapírosból sodort zacskóba, érzem, hogy vastagon ül a korom ujjaimon. A számban érzem kesernyész ízt, de az édes, meleg gesztenyehús elolvad a nyelvem alatt, felszedi a kormot, rögtön elfelejtjük a pillanatnyi kellemetlenséget, teleszemeteljük az utcát. A Rókus temetőből jövünk, apám, anyám, az öcsém meg én: halottak napja van, a temetőben voltunk a nagymama sírjánál, gyertyát gyújtottunk, meg virágot vettünk a temető kapujánál didergő virágárusoktól. Már nagyon vártuk, hogy vége legyen a gyertyagyújtásnak meg a csendes ácsorgásnak a nagymama sírjánál: fázunk, egy kicsit talán untuk is az egészet, és alig vártuk, hogy hazainduljunk, mert ilyenkor mindig kaptunk sült gesztenyét, és az kellemesen átmelegített. Az utcai lámpák fázós fénye végigmázolja arcun-

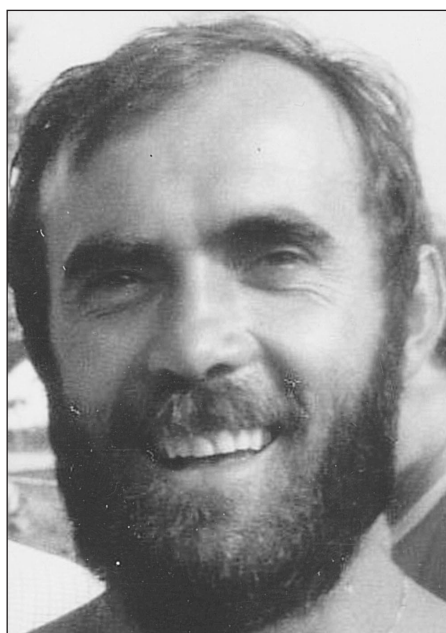
kat. Szétmaszatolja a kormot szánk szélén, a kellemetlen szél fagyos csipése elől zsebre dugjuk a kezünket, vagy a gesztenyész zacskó melegében keresünk menedéket. Hazafelé tartva, a Czirfusz Ferenc (ami akkor kiejtésünkben „Cirkusz Ferenc”) utca elejéről még visszanezünk: szép a temető, ragyog a sok gyertya, groteszk árnyak imbolyognak a sírok között a homályban, gyertyák, mécsek, virágok, harangzúgás, majd ünnepélyes csend. Köd, néha szél, és mindig hideg. Érződik a fagyos november (születésnapom közeleg) és a karácsony... A felhőtlen gyerekkor, amikor még előttünk a lehetőség: valóságot formálni a valóságból. És közben azt hinni, hogy ez most már mindig így lesz...

Mi, akik lelkünkben őrizgetjük a régmúlt gyermekkor hol gyengébben, hol erősebben felfénylő emlékeit, kénytelenek vagyunk beletörődni abba, hogy mindez elmúlt, megváltozott, más lett, miközben kétségbeesetten kapaszkodunk az emlékekbe. Talán a mai bajai gyerekeknek is lesznek olyan helyeik, emlékeik, amelyekre később szívesen gondolnak vissza, és megdobban a szívük egy-egy Bajához kötődő szó hallatán, még ha hozzánk hasonlóan nem is fogják szeretni azt az akkori modern, nyüzsgő Baját.

Albert Sándor

Közöttünk élnek Volentér László

Pályájának indulása teljes mértékben elűt a bajai modelltől. A családnak nincs csónakja, vízimotorja, és az ifjú is csak strandolás erejéig barátkozik a vízzel. Édesapja aktív élete utolsó évtizedeiben gépkocsivezető, és a volán bűvöletében él a gyermek is. Mindössze 14 éves, mikor benevez egy városunkban rendezett autós ügyességi versenyre. Anyakönyvi kivonata eleven bűnjel, hiszen életkora miatt autóvezetési jártasságra csak illegális gyakorlással tehetett szert. A debütálás meglepő eredményt hoz: a gyermek az ötödik helyen végez a gyakorlott felnőttek vetelkedőjén. Természetesen a mutatóvány ismétlésétől tartózkodnia kell. 18 éves korában jogosítványt szerez, és most már legálisan vesz részt országos ügyességi és szlalom versenyeken. Trabanttal, illetve egy sárga Dáciával nevez be, és sikert sikerre halmozván országos hírnévre tesz szert. Azonban helyi autóversenyző-klub nincsen, ezért lemond az eredményesen űzött sportról.

A gépkocsiversenyzés területén mutatott teljesítménye élesen rajzolja ki rendkívüli képességeit. Kiválóan érzékeli a sebességet

és a gyorsulást, reakcióideje töredéke az átlagosnak, idegrendszere automatikusan veszi számításba a centrifugális erőt és védi ki annak alattomos támadásait. Nyilvánvaló, hogy ezek a tulajdonságok jól felhasználhatók más technikai sportok területén is.

A csend időszakát következik. Autószerelői képesítést szerzett, gyakorolja mesterségét, és a tevéleges bekapcsolódás vágyától mentesen, látogatja időnként a motorcsónakversenyeket.

A Vas- és Fémipari KTSZ-nél munkatársa, László Ferenc (Cinke) ismert versenyző – már nyert országos bajnokságot is –, szeretné beavatni barátját a sportág gyakorlásának örömeibe. Volentér nem érez készletet arra, hogy arénapályahelyi státuszát a gladiátoréval cserélje fel. Több udvarias kitérő manőver után végül enged, és egy szép őszi napon – 1980. október 5-e lehetett – kiballag Cinkével a Türrhöz. Itt kis csapat gyülekezik Csapláros László körül, aki éppen egy 350 cm³-es Königgel felszerelt hajóját készíti elő az indításra. A

Spartacus sportkör számára kíván versenyző-utánpótlást toborozni.

A rodeón a jelöltek sorra hullanak el, és a száználmasan végződő próbálkozások után még Csapláros segítője, Kovács László sem áll kötélnek. Ő megszereli a főnök motorját, de esze ágában sincs, hogy becses életét erre a lélekvesztőre bízva. Végül a csupán udvariasan érdeklődő vendéget, Volentért kínálják meg: próbálja ki a járgányt. Beöltöztetik, elmagyarázzák a vezetés alapelveit, berántják a motort, és kiszágu a Dunára.

Az apró kis hajó szinte szárnyal, mögötte vesztettül őrzöng a König, és a fiatalember belekóstol a száguadás mámorába. Két kört ír le, majd kipillant a partra és látja, hogy erőteljes karlengetéssel figyelmeztetik, fejezze be a furikázást. A gyors leintés szerinte egyértelmű: a szakértő szemek nyilvánvalóan megállapították, hogy alkalmatlan a versenyzésre. Ekkor következik be a váratlan fordulat. „Vetkőzz le – szól oda Csapláros a felszereléséből kihántoló Volentérnak –, és akkor megbeszéljük a jövő heti versenyt.” Pillanatnyi meglepett csend. – „Hát nem rontottam el semmit? – Nem rontottál el semmit. – Akkor miért integettetek? – Mert fogy a főtengely!” (A megjegyzés arra utal, hogy a motornak ez a legjobban igénybe vett, értékes alkatrésze csak rövid élettartamú.)

Az október 12-13-án rendezett versenyt edzés előzte meg. Szél kerekedett, és a pesti Duna-szakasz borzoló hullámai lelohasztják a kezdő versenyző ambícióját. Csapláros biztatja ugyan: adjon több gázt, és a levegő szárnyára emelt csónak már elsuhan a rázós vízfodrok felett. Volentér nem ellenkezik a mesterrel, de magában eldönti: a futamokban igyekszik becsületesen helytállni, a verseny után azonban visszaadja felszerelését. Ezt a műfajt nem az ő számára találták ki.

A versenyen azonban felébred benne a küzdő szellem; tizenharmadik helyen végez a húsztagú nemzetközi mezőnyben. Figyelembe véve, hogy alig van siklóhajó-vezetői tapasztalata, a kezdet biztató. Eláll szökési szándékától, és belép a bajai Spartacus szakosztályba. Koros hajót és egy 350 cm³-es Königet örököl meg. A telt járműve és gépe feljavítására használja fel. Tökéletesíteni szeretné a kipufogó kezelési rendszerét. A versenyzőnek ugyanis lehetősége van arra, hogy egy lábpedállal kezelt szerkezettel nyújtsa vagy rövidítse a csövet, és ezzel befolyásolja a hengerek öblítését. A rendszert kézi vezérlésre alakítja, ám ezzel öngölt ló. A hiba 1981 májusában, egy bajai versenyen jelentkezik.

Új funkcióra igénybe vett kezével akaratlanul, több ízben is működésbe hozza a slusszoló, így futam közben megtorpan a hajó. A végeredmény természetesen siralmas. A hibaforrás kiiktatása után az országos bajnokság többi futamában jobban szerepel. 1981-ben az országos tabella ötödik helyén végez. Augusztusban a berlini nemzetközi versenyen már eredményesebb: bronzérmet szerez.

Mivel látja, hogy figyelemre méltó eredményt csak modernebb felszereléssel érhet el, megkezdi a felújítást.

A legjobb hajókat a kelet-németországi Bernhardt Danisch építi, ezért felkeresi a mestert, és sikerül megegyezniük. Az ügylet lebonyolítása jellemző a korra, ezért érdemes a részletek kibontására. Tudnunk kell, hogy 1990-ig a DDR a legszigorúbban megengedett, legjobban elszigetelt szovjet csatlósállam. Polgárai nemhogy Nyugat-Európába, de még a kapitalista világ felé nyitottabb Jugoszláviába sem utazhatnak ki. A munkabérek viszonylag magasak, az élelmiszerek, iparcikkek és szolgáltatások árai alacsonyak. Az állam panelrengeteggel övezi a történelmi városmagokat, tehát nincs lakásgond. Mivel a lakosságnál pénzfelesleg halmozódik fel, arra következtethetnénk, hogy nagy a jólét. Csakhogy a német alattvaló nem tudta márkáit elkölteni. Pénzét még utazással sem verhetette el. Míg a magyar turista a legszűkebb években is 3500 forintért (később korlátlanul) vásárolhatott szocialista valutát, a keletnémetnek 1800 forintnyi fizetőeszközt utalt csak ki a szűkmarkú állam. A gazdasági fojtogatottságnak ez a természetellenes légköre alakította ki azt a mohó vásárlókedvet, mellyel a keletnémetek rávetették magukat a nyugatról származó, modern iparcikkekre.

Térjünk vissza az eredeti témához. Volentér gépkocsija gázzal üzemel. Szerez egy vadonatúj tartályt, és propán-bután helyett 32 kg dióbéllal tölti fel. Átmegy Jugoszláviába, a szabadkai piacon értékesíti az árut, a dináron pedig vásárol 21 db kvarcórát. (Természetesen nem a Seiko gyár csúcstermékeit, hanem azt az olcsó tömegárut, melyet Bécsben néhány schillingért vesztegetnek.) Az órákat kiviszi Kelet-Németországba, ahol azokat cukorként kapkodják el. Az élelmes magyar így jut hozzá a remek hajóhoz.

Az új test és a régi König kombinációja nem egy szerencsés párosítás. A versenyző az évadot lakonikusan az eredménytelen éveként könyveli el.

Az áttörést 1983 hozza meg. Az országos bajnokság helyi futamára a Spartacus-

A Világkupa győztese Szegeden

tól kölcsönkap egy 1982-es gyártású Königet. Jó helyezést ér el, ezért a szakosztály a budapesti Zalka Máté klubtól vásárol számára egy 1979-es évfaját, B kategóriájú (350 cm³-es) Königet. Kipróbálja a szerzeményt, és azonnal érzi: megfogta az isten lábát. A motor ördögien gyors, és tökéletesen illeszkedik a testhez. Az almaszfűítői versenyen első helyen végez. A következő erőpróba a Szegeden megrendezett világkupa futama. Volentér – bár csak feleségének meri megvallani – reméli, hogy képes megverni a nemzetközi mezőnyt. Segíti a véletlen is. Egy pesti versenyző, Pávai Péter megvételre ajánl egy új háromlevelű csigát. Rááll az üzletre, és kellemes meglepetéssel tapasztalja, hogy csónakja az új szerzeménnyel jobban gyorsul. A kedvező előzmények a megmérettetésnél igaz jósjelnek bizonyulnak. Bár a nemzetközi mezőny igen erős, megnyeri kategóriája világkupáját. Az összesített pontszám alapján ő szerzi meg a 350 cm³-es géposztály országos bajnoki rangját is. Az év során még részt vesz két nemzetközi versenyen. Csehországban nagyot bukik. Bár sem maga, sem csónakja nem sérül számottevően, a kudarc lelkiileg súlyosan megviseli. Tudatán szuggesztív erővel uralkodik el az egyébként kezdettől ismert igazság: a versenyző mindig a győzelem esélye és egy sötét alternatíva vékony választóvonalán balanszíroz.

A második mérkőzésre Berlin mellett, Bad Saarowban kerül sor. Itt együtt startol régi ismerősével, a kategória jövendő német bajnokával. Bár az ágaskodó, időnként elszállási hajlamot mutató siklóhajó eleinte nyugtalanítja gazdáját, végül a küzdelem heve elragadja, és elébe vág a német konkurensnek. A siker oldja a lelki görcsöket, és szétfoszlanak a csehországi kudarc nyomasztó emlékei.

1984 nyarán – nem minden nehézség nélkül – hozzájut egy új, 350 cm³-es Könighez. A gépet a budapesti Zalka Máté klub szerelője, Szöllösi Zsigmond szétszedi, és elvégzi rajta azokat a finomításokat, melyek a motort alkalmassá teszik teljesítménye maximumának leadására.

A valóban igen gyors járművel indul augusztusban az angliai Nottinghamban rendezett világbajnokságon. Volentér azonban – saját minősítése szerint – gyakorlatlansága miatt technikai hibákat követ el, és „csak” a hatodik helyen végez. A kudarc időlegesen lelombozza, de két hét alatt erőt gyűjt, és reménykedve utazik az ausztriai Ennsben megszervezett Európa-bajnokságra. Önbizalmát talán az is élesztgeti, hogy híres budapesti versenyzőtársa, Csepregi György is őt tartja kategóriája bajnokjelöltjének. Nem csalódik várakozásában. A bajai versenyző valóban megnyeri az Európa-bajnokságot. A trófea annál értékesebb, mert a világbajnok, Giuliano Landini is ebben a géposztályban állt rajthoz.

1985-ben az olaszországi Boretoban rendezik meg a 350 cm³-es kategória világbajnokságát. A Po vizén lefolyó futamokon ezüstérmet szerez, és sokat tanul a start helyes időzítése tekintetében. Az aranyéremtől az üti el, hogy az első három futamban óvatoskodik, és némi késéssel halad át a rajtvonalon.

Próbálkozik új műfajjal is. Kölcsönkéri Csapláros 500-asát, és saját hajójára átszerelve, indul az Európa-bajnokságon. Bár a gép és test házasítása nem szerencsés, valamint célba veszi a balsors is (hajója megsérül egy ütközésnél), a második helyet harcolja ki.

Két hét múlva Ennsben indul az 500-as világbajnokságon. A verseny rosszul kezdődik, Ticska László bukik, és átmegy rajta egy orosz hajó. Mivel a baleset tragédiába torkollhatott volna, még szerencse, hogy a magyar fiú a küzdőteret csak egy ujjá feláldozásával hagyja el. A budapesti csapattárs balesete visszahat Volentér teljesítményére. Köreit nem a győzni akarás töretlen szellemével rója, így az ötödik helyen végez.

1986. Popping. A kilenc dobogós helyezett közül nyolc magyar.
Balról a harmadik: Volentér László

Az 1986-os év kedvező előjelekkel indul. Hajói újak, a 350- és 500 cm³-es Königek a gyár legmodernebb termékei. A már korábban említett Zsiga bácsi veszi őket kezelésbe, és a gépek az évadban tudásuk legjavát fogják nyújtani. A gazda az edzéseken nem csak őket hajszolja meg, önmagát sem kíméli. Gondos erőnléti edzéssel készül a bajnokságra. Naponta kétszer úszik kétezer métert, vagy leeev húsz kilométernyi távolságot. Olyan szintű fizikai edzettséget kell elérnie, hogy a szellem erejéből a verseny idején semmit se kelljen a test esendőségének kompenzálására fordítani.

A gondos előkészítés megtermi gyümölcsseit. A magyar bajnokságot mind 350 (OB), mind 500 cm³-es (OC) géposztályban megnyeri. Az Európa-bajnokság aranyérmének megszerzése után indul az OB kategória világbajnokságán is.

A véletlen és egy logikus tévedés azonban megfosztja a sikertől. Mivel 1986-os évjáratú gépét alaposan meghajszolta a versenyeken, úgy dönt, hogy az 1985-ös, tökéletesen felújított motorral áll rajthoz. Két futam első helye igazolná a döntés helyességét. Pontszáma kiemelkedően magas, a harmadik és negyedik futam ötödik helye is garantálná a világbajnoki rangot. Ám a harmadik futamba belerondít a technika ördöge. A leszakadt hajtókar kikönyököl a blokk oldalán. A bajnokaspiránsnak meg kell elégednie a harmadik hellyel.

Az 500-as géposztály Európa-bajnoki fu-

tamai biztos sikert ígérnek. Az EB-n a rangsort ezúttal több helyen rendezett verseny pontszámainak összesítésével állítják fel. Volentér teljesítménye százszázalékos; minden helyszínen, minden futamot megnyer. Nem alaptalanul reméli tehát, hogy ezzel a gyors motorral megszerezheti a világbajnokság aranyérmét. Van szponzora is; a Pepsi Cola vállalja a háromfőnyi csapat kiutazási költségeit. Csakhogy a motorcsónak szövetség két vezetője behelyettesítene magát a szerelőknek biztosított státusba. Volentér viszont ragaszkodik segítőitársaihoz. Nincs kifogása a nagyobb kíséret ellen, ám

A neves pesti tuningmester;
Szöllösi Zsigmond

az urak ne az általa megszerzett keret terhére utazgassanak. Morcos hangulatban válnak el, de a versenyző még nem sejt, hogy a cselgáncs is a szakosztály keretébe tartozó műfaj. Csak hetek múlva, Berlinben tudja meg, hogy az 500-as világbajnokságot már megtartották. A szövetség nem nevezte be a magyar bajnokot, sőt még arról sem értesítette, hol és mikor rendezik a versenyt.

A berlini torna utólagosan bizonyította, hogy Volentér bizakodása nem volt alaptalan. 500 cm³-es motorjával, a szintén induló újdonsült amerikai világbajnokot egy teljes körrel verte meg.

Bár az örömcsepp igen keserű, az év azért dús hozammal zárul. Tizenhárom versenyen indult. Tizenegy ízben végzett első helyen, van egy második és egy harmadik helyezése.

1987-ben Szöllösi Zsigmond már nem vállalja a bajai versenyző motorjának tuningolását. A szétválás oka nem személyi ellentét, hanem az ellenérdekeltség konkurencia titkos intrikája lehet. A továbbiakban egy székesfehérvári gokartműhely szerelőjével, Pekári Miklóssal készíti fel Königjeit. Az év során az 500-as géposztályban megnyeri az Európa-bajnokságot; 350 cm³-es gépei azonban folyamatosan gyengélkednek. A hengerfej rosszul sikerült átalakítása következtében felizzanak a gyertyák, és tönkremennek a dugattyúk.

Az 1988-as évben két kategóriában nyer országos bajnokságot; nemzetközi mezőnyben azonban kevésbé sikeres.

A visszaesés oka a modernebb hajótípusok megjelenésében keresendő. Az oroszok olyan katamaránokkal álltak rajthoz, melyek csökkentett sebességgel, kis íven fordultak, az egyenesben azonban jobban gyorsultak, mint a Danisch-hajó. Az olasz Popoli viszont nagy sugarú köríven, ám szinte maximális sebességgel forduló modellt szerkesztett. Így a vetélytársak mindegyike rövidebb idő alatt futott le egy kört, mint a korszerűtlen keletnémet csónak.

1989 őszén Volentérnek lehetősége nyílik arra, hogy hozzájusson egy új Popoli-modellhez. Szerelője, Ispánovity Mihály,

Újabb Világkupa-győzelem. A dobogó felső fokán Volentér László

az olaszországi verseny után hazai szalámival kínálja meg Popolit. A bácskai ízek úgy elbűvölik a mestert, hogy ajánlatot tesz: 100 kg szalámi fejében készít egy hajót a bajnoknak.

A hazatérő magyarok Olaszországban olcsón vásárolnak néhány, gépkocsit gázüzeművé alakító, használt berendezést. Ispánovity egy barátja viszont vállalja: kétmázsás disznót hizlal részükre, ha kocsiját felszerelik gázzal működő karburátorral. Természetesen húst kell venni az 1990 januárjában szalámivá alakuló állathoz, hogy szikkadás után is kiadódjék a mázsányi háziszalámi.

A szállítás a Rábafüzes – Tarvizió – Boretto útvonalon, és nem minden szorongástól mentesen történt. A szerencse azonban pártolta a merész barterügylet lebonyolítóját: a finánci orrok nem szimatolták ki az árulkodó illatú szállítmányt. Popoli egy pár házból álló, Boretto melletti falucskában építette fel üzemét.

A gazda éléskamráját – melynek menynyezetéről úgy csüng a temérdek szalámi

rúd, mint a postojnai cseppkőbarlangban a stalaktitok – megcsodálja a fél falu. A mester elégedett lehet az áru minőségével is, mert megfejelel ajánlatát. Két további magyar parasztonka ellenében a nyers hajót (az eredeti alku erről szólt) áramvonalidommal, szélvédővel is felszereli és lefesti.

Az 1990-es évet dédelgetett vágyainak megvalósítására fordítja. Az Európa- és világbajnokságon a 350, 500 és 700 cm³-es futamokban kíván indulni. Reményei nem megalapozatlanok, hiszen 500-as és 700-as motorja új, a 350 cm³-es kategóriában pedig régi, tökéletesen felkészített motorjával áll starthoz. A saját szerzeményén kívül egy más típusú, 1989-es évjáratú Popoli hajóval is rendelkezik. A 700-as kategória Angliában rendezett világbajnokságán, a szalámiért cserélt csónaktest kellemetlen meglepetést szerez tulajdonosának. Az edzésen a vizet jól fekszi meg, és oly gyors, hogy a versenytársak már a start előtt Volentért tekintik a kategória világbajnokának. Másnap azonban a tó vizét

Utolsó ellenőrzés a verseny előtt

Indítják a versenyhajót

Száguld a versenyhajó

Ünneplés a győzemi trófeákkal

szél borzolja, és kiderül, hogy az új modell nem viseli el a hullámverést. Mivel az elszállítás veszélye miatt hajója fölényes sebességét nem használhatja ki, második helyre szorul.

A következő napon az Európa-bajnokság 500 cm³-es kategóriájának futamait rendezik meg. Bár a szél nem enyhül, a magyar versenyző bízik az 500-as König és az új test összhangjában. Ismét csalódnia kell: csak harmadik helyen végez.

Rövidesen sor kerül a következő EB-futamra a Mosel folyón, Brodenbach mellett. A víz ezúttal is hullámzó, az idő szeles. A Königt most a régebbi Popolira szerelik fel. A négy futam egyértelműen bizonyítja, hogy Angliában rosszul választott hajót. A

versenyársak ugyanazok, a víz is tarajos, a futamot mégis fölényesen nyeri meg. „Úgy elvertem a mezőnyt, mint jég a határt!”

Jól szerepel a további versenyeken is, és ő lesz az OC (500-as) kategória Európa-bajnoka.

A 350 cm³-es motorok Európa-bajnokságát Hamburgban, az Elbán bonyolították le. Volentér az első három futamban már megszerzi a maximálisan elérhető 1200 pontot; ezzel megnyeri a bajnokságot. Az 500-asok világbajnokságát ezúttal Mariborban rendezik. A szorosra zárkózott élmezőnyben, pontszáma alapján, az utolsó futamig Volentér vezet. Az első három helyezett pontkülönbsége azonban oly kicsi, hogy a világbajnokság rangsorát a finis

fogja eldönteni. Az olaszok összefognak volt világbajnokuk érdekében. Úgy manővereznek járművükkel, hogy a legveszélyesebb magyar hajót akadályozzák Landini megelőzésében. Azonban eltaktikázzák magukat, és nem figyelnek a harmadikra, Jordan Jordanovra. A bolgár jobbról elhúzza a kakaskodó olaszok mellett, és megszerzi az aranyérmét. A versenyszabályokba ugyan nem ütköző, de korrektnek aligha mondható cselfogás a magyar versenyzőt elüti a jogosan remélt első helyezettől, így „csak” bronzérmét szerez.

A 350 cm³-es kategória világbajnokságát München mellett rendezik meg. Ezúttal a technika ördöge úz vele gonosz tréfát. A Hamburgban még szélesebb König az edzésen nem jelzi alattomos szándékát. Az első futamon már lassul, és mind lomhábban rója köreit. A balszerencsét tetézi egy ütközés is, mely szétzúzza a Popoli hajó orrát. A balsors csapásainak halmozódása ellenére a negyedik helyen végez.

Fortuna, mely a világbajnokságokon kemény ellenfele volt Volentérnek, megenyhül irányába. Az évad világbajnokságának 700-as futamait Szegeden, az 500-asokét Baján bonyolítják le. A két kupát a bajai bajnok nyeri el.

Starthoz utoljára az ausztriai Greinben áll. Az erőre kapó, 350 cm³-es Königgel megnyeri a nemzetközi versenyt. Ugyanott rendezik az 500-as EB utolsó fordulóját. A dobogó legfelső fokára Volentér László áll.

Az ünnepélyes eredményhirdetést az osztrák motorcsónak szövetség vezetője, Erwin Lang kedves gesztussal teszi emlékeztetessé. Korábban egy beszélgetésen Volentér elpanaszolja, hogy hazájában – bár volt Világkupa-győztes és Európa-bajnok – a Himnuszot sohasem játszották el. A magyar siklőhajóversenyek rendezői nem követték az olimpiáknak ezt a természetes és nemes gyakorlatát. Nos, Erwin Langban a teljesítmény iránti tisztelet emberi jóérzéssel és figyelmességgel társul. A versenyzéstől visszavonuló bajnokot a Duna völgyének zöld hegyei között a nemzet imájának zenéje búcsúztatta.

Bár Volentér érdeklődését elsősorban a száguldó hajók közti viaskodás köti le, megkísérelti a sebességi világrekord felállítását is. Egy ízben, 1986 októberében, az évad versenyein oly sikeres motorjait maximális sebességük kifejtésére sarkallja. Érdekes módon az 500-as gép csak 164 km/órát teljesít, ami ugyan országos rekord, de nem világcsúcs. A 350 cm³-es König viszont 166,36 km/óra gyorsul. Ezt a világcsúcsot csak kilenc év múlva szárnyalja túl egy amerikai siklőhajó.

A trófeák

Érdekes és mértékadó az a véleménye, melyet az 1990 előtt működő, egymást váltó bajai motorcsónak egyesületek eredményéről elmond. A versenyzők által elért helyezések alapján a klubok az ország legsikeresebb szakosztályai voltak. A trófeák értékét növeli az a tény, hogy a sportkörök mindig szűkös költségvetésből gazdálkodtak.

A bajai közönségtől 1991-ben köszön el.

Bajnokok tornája megnevezéssel olyan versenyt rendeznek, melyen csak Európa- és világbajnokok vehetnek részt. Barátai és vetélytársai sereglettek össze, hogy stílszerűen, egy csónakversennyel köszönjenek el a polgári életbe visszatérő társuktól.

Volentér László tizenegy éves pályafutása idején a motorcsónaksport legsikeresebb magyar versenyzője.

Nyolcszor volt országos bajnok, kétszer szerez aranyérmeket nemzetközi versenyen, hét ízben Európa-bajnok, egyszer a dobogó második helyezettje, kétszer ezüstérmeket, kétszer bronzérmeket érdemel ki a világbajnokságon, végül, de nem utolsó sorban: ötszörös Világkupa-győztes.

Dr. Dániel József

Könyvismertetés: Milyen színű a tenger?

Kabdebó Tamás a legtermékenyebb és egyben a legsokoldalúbb bajai író. Szinte évente jelentkezik új köteteivel.

Bajainak mondom, holott 1957 óta a nagyvilág vándora. Jelenleg Írországban él és alkot, az itthon töltött idő legtöbbször csak napokban mérhető, mégis évtizedeken átívelő erős kötődése a bajai tájhoz – a Dunához, Sugovicához, de legfőképpen Vernánkához – majdnem minden könyvében előbukkan. Néha csak áttételesen, utalások formájában, máskor főmotívumként és terjedelmesen. Ez utóbbira különösen jó példa Duna ihlette vaskos (813 oldal!) folyamregénye, a *Danubius Danubia*.

Nincs ez másként legújabb novelláskötetében sem, amely az idei Könyvhéten jelent meg: a benne szereplő 15 elbeszélés közül kettőben is megjelenik Baja és környéke (a címadó novellában, valamint a *Tariménes utazásai*-ban). Ez utóbbi írás egy, a régi Ba-

ját dicsőítő verssel zárul (*A bőség városa*), a vers pedig egy vallomással:

*Itt tanultam úszni, lestem a szoknyát,
amott kiabáló csókákra lettem,
melyek ellepték fönt a szerbtemplomot.
A víz tükrén a parafadugót figyeltem –
mondd Imre, mondd ki: „itt voltunk bol-
dogok.”*

(E felszólítás címzettje pedig nem más, mint az író unokatestvére, Weidinger Imre, akivel együtt szöktek Nyugatra. Ő Kana-dában telepedett le.)

Egyébként tematikailag és formailag egyaránt nagyon változatos alkotások gyűjteménye a kiadvány, amely gyermek- és ifjúkori élmények feldolgozásával indul. Így lesz egy-egy írás tárgya az 50-es években meghurcolt magyartanár (*Babics Csével*), a diákszerelme (*Első vér*) és a legnagyobb trauma, az édesanya korai elvesztése (*Milyen színű a tenger?*). „Mint ta-

vasszal a fecskék, Tariménes nyaranta a Duna-medence felé vette az útját”, és mi sem természetesebb: feljegyzéseiből naplószerű írásművek születtek (*Tariménes utazása*, *Tariménes nyári utazása*). De ugyanúgy Kabdebó Tamás életének további fontos állomáshelyei is színtereivé váltak történeteinek: *Nagy-Britannia, 1957* (a cím önmagáért beszél), *A szép Rita Mullally balladája* (Írországban játszódik, ciprusi kiterővel), *Kagyló* című írásának helyszíne Közép-Amerika, a *Százezer dollár*-é pedig Dél-Amerika. Azonban bármennyire változó is a földrajzi/társadalmi környezet, az író mondanivalójának tárgya mindig az ember esendősége. Itt, ott és mindeütt. Így hát értünk is szót a harang...

Schmidt Antal

(Kabdebó Tamás könyvei Baján az Aréna Könyv- és Zeneszalomban kaphatók a Déri Frigyes sétány 5. szám alatt.)

Bajai falinaptár (2006)

A FOTO Reklámstúdió – hagyományait folytatva – ismét megjelentette aktuális bajai falinaptárát. A formájában megújult, reprezentatív kiadvány – a borító-lappal együtt – 13 darab 35,5x47 cm méretű színes fényképen mutatja be városunk szebbik oldalát, többek között a főteret (még a felújítás előtti állapotában), a Tóth Kálmán teret, a kiscsávolyi templomot és természetesen a Dunát meg a Sugovicát.

(Beszerezhető a kiadónál, továbbá az írószertboltokban.)

Schmidt Antal

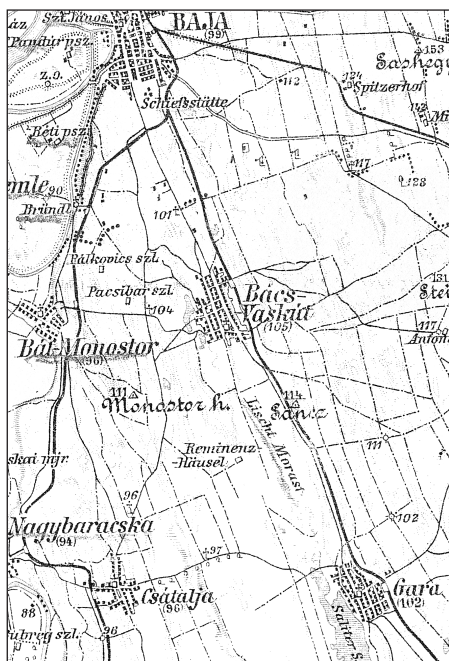

Szagrális helyek Baja környékén

A református erdei kápolna

A Garától észak-nyugatra fekvő kápolna megközelítése többféle irányból történhet. Egyik lehetőség a Bajáról Vaskútra vezető műútról a volt vasúti átjárónál Csátalja felé kiágazó egykori vármegyei földúton (napjainkban nyári úton), ahol a várost elhagyva mintegy 6,5 km megtétele után keresztezzük a Bátmonostort és Vaskútot összekötő, néhány éve aszfaltozott utat. Az ott álló Mária-alkos vaskereszt kő alappal fontos tájékozódási pont. Dél felé, a régi út szegélyében jellemzően a selyemhernyó tenyésztést szolgáló eperfák között továbbhaladva kb. 3,4 km a vadászház. Itt balra, kelet felé fordulva 0,4 km után a kereszteződésnél jobbra, dél felé haladva a 100-140 éves tölgyek lábánál vezető úton mintegy 1 km-re jutunk a református egyház erdei kápolnához és nyaranta táborként szolgáló pihenő épületéhez.

Egy 1898-ban készült magyar nyelvű térképen azt látjuk, hogy ettől a helytől nem túl nagy távolságra, keletre állt egy épület (a mai térképeken már nem találjuk), amelynek megnevezése „Emlékház”,

A kápolna helyétől keletre állt a Reminenz-Häusel. (A térkép Häusel feliratánál van ma a kápolna.)

A kápolna homlokzata és bejárata

még keletebbre feküdt a Lischt-mocsár, amelynek folytatása dél felé Gara nyugati oldalán a Salétrom-tó.

A III. katonai felmérés német feliratozású térképe a jelzett épületre a „Reminenz-Häusel” (pontosabban inkább Reminenz-Häusel) elnevezést adja, a többire „Lischt Morast” és „Saliter See”. A Lischt-mocsár mély vonulatában ma az Igali-főcsatorna, míg a Salétrom-tó helyett Sóstó elnevezés található. A hajdani Emlékház

vagy Reminenz-Häusel (Visszaemlékezés-házacska) közelében fekvő kápolna és környezete, ezen a világ zajától távol lévő, erdei környezetben fekvő helyen még ma is alkalmas arra, hogy korunk embere itt megnyugvást találjon. A kápolna a Csátalja, Gara és Vaskút községek alkotta közel szabályos háromszög középpontjában fekszik, a déli harangszó mindhárom faluból idehallatszik.

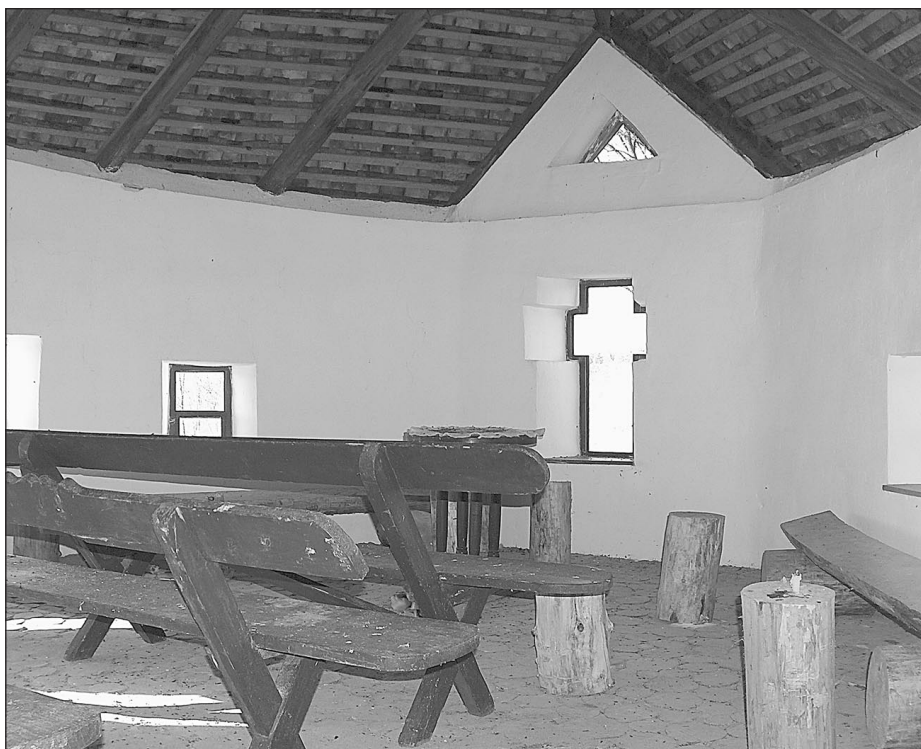
A református egyház a rendszerváltást követő kárpótlások során jutott a megszünt jégeső-elhárító rendszer itteni épületéhez és telkéhez, amelyből hétvégi pihenőtábor alakított ki. Egyúttal felvetődött egy olyan közösségi tér létrehozásának

igénye, amely alkalmas istentisztelet tartására, imádkozásra és a táborlakók közötti gondolatcserére. Az építészhallgatók számára kiírt pályázaton Macskásy Réka munkáját fogadták el, amelynek végleges változatába néhány más ötlet is beépítésre került.

A kápolna formájában az őskeresztények jele, a hal többszörösen felismerhető. Talán leginkább az oldalnézeti kép látatja ezt: a kápolna déli vége, a bejárati rész a hal far-

A tető gerince halkontúrt formáz

A belső tér egyszerűsége a természettel való kapcsolatunkra is utal

ka, míg az északi rész a hal teste. A tető gerince északról dél felé haladva előbb emelkedik, majd kisebb süllyedés után újból emelkedik és a vége farokuszonyt formáz. A kápolna a bejáratnál a legmagasabb, tetején a fából készített csillag áll. Az alaprajz szintén ívet követ: jól észrevehetőek egy hal felülnézetének jellemző vonalai. A belső aljzat бүтүс metszetű farönkökből áll, a falak vályogból készültek és fehérre meszelték, a tetőt – a hal pikkelyeit – hódfarkú cserépből rakták. Oldalanként 6, északról dél felé növekvő magasságú, a bejáratú ajtó fe-

lett kör formájú és vele szemben a kápolna északi végén kereszt alakú ablak került kialakításra. Egészében véve a puritánságában megkapó kép az ideérkező látogató számára a lelki megnyugvás, megújulás élményének lehetőségét kelti.

Egy fiatal tervező – tulajdonképpen még egyetemi hallgató – életében nagy dolog, ha egy elképzelése megépítésre kerül, különösen, ha az egy közösségi célokat szolgáló épület. Az ő lelkesedése további fiatalokat ragad magával, és kialakul az a közösség, amely a kápolnaépítők magvát ké-

pezi. Nem volt ez másképp itt, Gara mellett sem, sőt: hívó szavukra helybéliek, barátok és ismerősök összefogásával, zömében bontott anyagból és helybéli mesteremberek szakipari munkájával kiegészítve 1994-ben felépült a kápolna. Tíz évvel később – 2004. augusztus 13-15. között – egy hétvégén a ma már harminc körüli fiatalok újból összejöttek. Most már családotól, gyermekeikkel. Assisi Ferenc gondolatai rájuk is érvényesek:

*„Ha apránként építesz, úgy álmod valóság lesz.
A sok kicsi sokra megy, így gyarapszik műved.
Életed éld szabadon, szánj időt a szépre,
Ne sokat tégy, de azt jól, s öröm lesz a bére.
Köre követ nap mint nap, titkod lassan érik,
Így növekszel nap mint nap, míg elérsz az égig.”*

Sajnos, az utóbbi időben a kihasználási lehetőséghez képest csökkent az ide érkező és itt néhány napra megszállók száma. Nagyobb ünnepeken a helyi (garai és vasúti) gyülekezetek tartanak itt istentiszteletet, alkalmanként az emberélet fordulójának (esküvő, keresztelők) eseményét tartják ebben a meghitt környezetben. A hitélet mélyülésével remélhető, hogy mind többen fedezik fel a kápolna és a tábor adta lehetőségeket.

Köszönetemet fejezem ki Bán Béla református lelkésznek a cikk elkészítéséhez nyújtott segítségéért.

Dr. Nebojszki László

Egy régi karácsony emléke

Sok szép szokással ékes napja a római katolikus horvát-bunyevácoknak a karácsony. Az ajándékozás, a figyelmes megemlékezések alkalma. Apró gyermekkorom óta él bennem a kép: szentestén, ahogy leereszkedett lassan a sötétség, a falu elcsendesedett, az embereket áhítat szállta meg. Mi, gyerekek pedig türelmetlenül vártuk a Jézuskát.

Így volt ez azon a karácsonyestén is. Szorongva, reménykedve leselkedtem a szép szoba felé. Hátha a Jézuska hozzánk is hoz végre karácsonyfát! Hiszen jó voltam, szót fogadtam, nem úgy, mint a szomszéd Szepi, de néki mégis mindig magas, díszes karácsonyfa jutott. Nem értettem, miért ez a megkülönböztetés.

Karácsonyfánk akkor sem lett. Édesapám szalmát hozott be, telehintette vele a szobát, így teremtett betlehemi hangulatot. Csalódtam ugyan, de azért jókat bukfenceztem a tiszta szalmában. A karácsonyfát a két ablak között, a kis sublóton egy homokkal teli köcsögbe állított, falhoz erősített fenyőág pótolta. (Mint később megtudtam, az öreg patikustól ingyen kapták szüleim.) De az is boldoggá tett. Színes papírszalagok csillogtak rajta, és almával, dióval, papírba csomagolt kockacukorral volt teleaggatva. Az igazi meglepetés az volt, amikor mellette megpillantottam az édesapám által készített, fenyőlécre feszített, vastag drótos szerkenyűt, életem első „korsolyját”, melyet szíjjal lehetett a cipőre erősíteni. Egy méte-

res bot is tartozott hozzá, szeggel a végén, azzal segíthettem a csúszkálást.

Másnap – barátaim társaságában – ki is próbáltam a Bara-tó jegén. De nem volt szerencsém vele. Elég volt egy pillanatnyi figyelmetlenség (nem vettem észre a hárttyajéggel bevont léket, amelyet a halak etetésére nyitottak előzőleg), és máris nyakig csúsztam a jéghideg vízbe. Felmentek mentettek ki és kísérték haza.

Én még a palatáblás, palavesszős generációhoz tartozom. Ráérek emlékezni. Boldoggá tesz, hogy unokáim szívesen hallgatják gyermekkori történeteimet, mint ahogy annak idején én is így voltam öregapám katonatörténeteivel.

Dr. Mándics Mihály

Esnagy József versei

Merülés

Bánáti Tibornak

1.

Mint omló kövek,
fehér felhők az égen.

Madár ha rárepül,
örökléten jár.

2.

Nézem, ahogy
lassan
földre száll
a megfáradt madár,
mint hajnali csendben
ellobbant
fény sugar.

3.

Ismerem.

Nézem,
akár a tájat,
amikor zöld mályvát terem
s belém csimpaszkodik.

4.

A fák alatt ezer
mohó bogár-ricsaj:
apró gödör,
domb, emelkedő.

A csönd káosza.

5.

Már csak a csend nő,
mint gízgazaink közt fénylő
csigaház
és a madár,
mely újból földre száll,

6.

mert az élő
mérlegelheti:
megállni van-e
kevés idő?

7.

Van-e elég erő,
fáradtan,
ha szigetet keres,

hiszen egy szalmaszál is
lehet sziget,
hol nyugalmat remélhet,
és pihenőt.

8.

Csőrбилеgetés és
mozdulás.
Remegve reng
ezer szárnycsapás.

9.

Hallom, hallgatom.
Mint a szívdobbanás!
Akár a lélek,
mely alámerül
új s új földet keres.

Fényesebbet, mint a csillagok.

Zöld

Arcpirító nyár
van. Örökzöld lombokon
forró fényrögök.

*

Emberben fülledt
öszönök. Gízgazok dúl-
nak a fák között.

*

Sárga pipitér
néz körül. Kizuhan a
fodros fák közül.

*

Körös-körül zöld
rettenet. Leccsorognak
völgybe a hegyek.

*

Árokpartot a
dóreség tapossa és
varjú a vetést.

*

Hüset keresve
földre száll fészkeről egy
szürke gerlepár.

*

Rögösödvé a
fű alatt megbújnak a
riadt madarak.

*

Minden élőnek
szíve van. Nyitott a csönd:
hallgatom magam.

*

Árnyékom kísér.
Ballagok. Futószélben

négy égtáj vagyok.

Tél

1.

Hófehér madár
törékeny szárnya rezdül
a hideg szélben.

2.

A megskalpolt fák
törött ágain a csend
megdermedt magány.

3.

A hó alatti
táj mélyéből füstjelek
melege száll föl.

4.

Egy vétlen fűszál
ösvényt vág, vadcsapást tör.
Így lehet örök.

5.

Lábnym a hóban
elárulja, ellenség
s barát merre tart.

6.

A víz jégtükkrén
nád, elmagányosodott
vadmadár csapat.

7.

A lenyugvó Nap
sápadt fénykorongjába
éhes varjú néz.

8.

Madár-magány: a
néma csend ágbogán jég-
virág a lélek.

9.

Egy tenyérsi rét
forró gőze száll a fűz-
ág résein át.

10.

Gubbasztó madár
a Nap. Sápadt szív dereng
a szürke fényben.

11.

Krisztuskereszt a
fák ácsolata. – A táj
holt-fehér sirály.

Könyvismertetés: Richter Ilona: Szemlélődés

Richter Ilona Munkácsy-díjas grafikusművész 2002. szeptember 14-én, autóbushoz sietve, eltörte a kezét. A jobb kezét. Művészi munkája kiművelt, féltett eszközét.

*Törött virág, törött faág, törött kezek:
tört életek.*

Így kezd suta, gyerekbetűs feljegyzéseit balesete első hetében, és írja kitaró cél-tudatossággal – komplikációkkal terhes gyógyulása küzdelmes útján: az ecsetért.

Másfél év... Festés nélkül, rajz, lendületes vonalak és lírai növényportrék nélkül. Helyette lírai gondolatok gyűltek egy kis füzetbe. Eleinte bal, majd egyre ügyesedő jobb kezével jegyzetelve.

Írás.

Magányunkat enyhítő társ.

Írja könyvének *Definíciók* című fejezetében. Igen, az írás Richter Ilona társmű-

vészete. Már jó ideje. Kísérője rajzainak, hol mesék, hol természet-ismertető gyerekkönyvek szövegeként. Legutóbb az *Emlékkönyv*-ben prózaversek formájában. Most többnyire két-három soros lírai gondolatokba tömörítve.

*Ahogy lépegetünk a korban,
jól megnézzük már,
hátha ez már holnap.*

Szemlélődik. Röptében elkapott gondolatok. Szavak, definíciók. Tárgyak, emlékek, emberek. Múlt és jelen. Villanásnyi természetképek az *Ezerarcú csendben*.

Csapong, mint kedves fecskéi. Szárny-szegettől a szárnyalóig.

Gyógyult kezének új, lendületes, töretlen ívű illusztrációi.

(A könyv az *Idill Házban* – Szenes utca, a piac mellett – kapható.)

Schmidt Antal

Könyvelőzetes: A Duna bajai meghódítói

Lapunk munkatársának, dr. Dániel Józsefnek legújabb könyve Baja egy lassan történelemmé váló korszakának kíván emléket állítani. Egyaránt szól a suhanó csónakok, a csillogó víz, a napfényben tündöklő dunai partok, fürdésre csábító homokzátanyok hajdani és mai rajongóihoz.

A szerző bemutatja és szemlélteti azoknak az aranykezű mestereknek a munkásságát, akik szerény felszerelésű műhelyeikben, ám kiváló szaktudással pompás vízimotorokat és szép vonalú, remek vízfekvésű csónakokat építettek. Külön fejezetben emlékezik meg a dübörgő gépek megszállottjairól, akik összeverbuválták és mendedzselték azt a motorcsónak-versenyzői gárdát, mely országos, európai, sőt világhírnevet szerzett a bajai motorsportnak. A könyvet Gemenc egy olyan szerelmesének szellemi arcképvázlata zárja, aki életvitelével sokban modellül szolgálhat a természet kifogyhatatlan élményforrását újra felfedező 21. századi embernek.

A kötet színes borítókötésben, 204 oldal terjedelemben jelenik meg. A szöveget 147 fénykép illusztrálja. A névmutató közel másfélszáz személyt – zömében bajaiakat – sorol fel. Köztük vannak természetesen országos, Európa- és világbajnokaink (Csapláros László, Pfeil Zoltán, Sarkadi Sándor és Volentér László), valamint a

csónakmotor-építés (Hamháber József, Hatala József, Kovács Endre, Márton László, Pótz László, Szabó Lajos, Szedő István) és a csónaképítés mesterei is (Bükös Zoltán, Elek Jenő, Kamarás Kálmán, Malagurszky Lajos, Malagurszky Miklós, Siroki Ferenc).

A könyv a 2004-ben indult Honpolgár Könyvek sorozat második kötete. (Az első Bánáti Tibor *Bajai Arcképcsarnok 2.* című műve volt.) A Bajai Honpolgár Alapítvány kuratóriuma és a lap szerkesztősége azt tervezi, hogy évente jelentkezik új, Baja múltjával, jelenével foglalkozó, a közönség érdeklődésére számító kiadvánnyal. A mostani kötet a közeli jövőben, még karácsony előtt megjelenik.

Megvásárlására az alábbi helyeken lesz lehetőség:

Újvárosi Általános Művelődési Központ
(Baja, Oltványi Imre u. 12.)

Türr István Múzeum

(Baja, Deák Ferenc u. 1.)

Ady Endre Városi Könyvtár

(Baja, Munkácsy M. u. 9.)

József Attila Művelődési Központ és Ifjúsági Ház

(Baja, Árpád tér 1.)

Schmidt Antal

Olvasói levél

Az Önök újságjában több alkalommal olvastam Prokop úrról szóló írásokat. Én bácsbokodi alkotásainak készítése során ismerkedtem meg vele. Édesapám, Lázencz László (1909-1978) volt a helyi gyógyszerész, és a művész többször is megtisztelte otthonunkat látogatásával. Nagy figyelemmel hallgattuk történeteit.

Emlékszem arra is, hogy amikor befejezte munkáját a bácsbokodi római katolikus templomban, akkor a vele szimpatizáló embereket meghívta a templomba, hogy személyesen is bemutassa műveit, majd ezt követően Raffai plébános úr a plébánián megvendégtelt bennünket. Már a falképek készítésénél mérhetetlen nagy csodálattal figyeltem a Mestert, és képmagyarázatai során is áhítattal hallgattam. Különösen nagy élmény volt számomra az *Úrvacsora* című kép bemutatása. Különkülön szólt az apostolokról akiket általa ismert papokról mintázott. Engem, a kor szellemétől átítatott srácot, különösen az lepett meg, amit Júdás személyéről és az őt hatalmában tartó, a kép bal felső részén látható Sátánról mondott. Még most is előttem van, ahogy ironikus mosollyal mutat a festményre, miközben elmondja, hogy az akkoriban tömegesen közzétett Lenin-arcképek mintájára festette meg ez utóbbi figurát. Igazán sajtáságos és bátor megoldást választott Prokop úr! Ne feledjük, 1955-ben készült műről van szó!

Dr. Lázencz László, Pécs

Az olvasói levélben említett
sátáni figura

Prokop Péter *Úrvacsora* című képén

Fotó: Fenyves László

Baja fölött a csillagok

Új távcső az ötvenéves obszervatóriumban

Mózes valószínűleg sohasem választott magának csillagot, és nem volt titkos kívánsága sem egy meteoreső láttán. A Bibliában ugyanis csak világító testként ír a Napról, a Holdról és a csillagokról, amelyek elválasztják az éjszakát és a nappalt. A könyvek könyve ugyanakkor arról is tudósít, hogy a napkeleti bölcsek a betlehemi csillagként ismert bolygó-együttállásból jövendölték meg Jézus eljövételét és születésének pontos helyét. A költők tudják, hogy néha szeretünk az égre nézni, és ha úgy érezzük, hogy üzennek valamit a csillagok, az nem biztos, hogy babonaság. Drukkolunk a népdal szegénylegényének, aki útmutatást vár az éjszakában szeretője házához, vágyódunk Radnóti rejtett csillagrendszere után, és néha kétszer is megnézzük a postaládát, hátha megérkezett végre a meghívó a Kosztolányi-féle égi bálba. Ebben még a tudósember is egyet ért velem.

Dr. Hegedüs Tibor fizikus-csillagász a bajai obszervatórium igazgatója is rajong a versekért. Éppen kedvencét, Szabó Lőrinc *Ember voltam* című négy sorosát szavalja nekem, a harmadik sorban csillaggal, miközben a számítógéppel beállítja a magyar professzionális kutatások legkorszerűbb távcsövét.

– Íme az ország első, teljesen robotizált, nagyméretű, fotometriai távcsöve, amelyet pályázati pénz segítségével sikerült megvásárolnunk – mondja. – Nem a főttükör, hanem a hozzá kapcsolt, 16 Mpixeles CCD kamera teszi ezt a berendezést jelenleg a legnagyobb Magyarországon. Egyébként ez az egyetlen, nem hazai gyártású darabja ennek a 17 millió forintot érő műszernek. Képzeljük csak el, hogy amíg Galilei az első, 8 cm optikájú távcsövével például a Vénusz fázisait, a Jupiter holdacskaikat vagy a Hold krátereit láthatta csupán, ennek a távcsőnek a látómezeje a telihold átmérőjének másfélszerese!

Csak ámulok, és próbálok pontosan jegyzetelni. A nyitott tető alatt télies már az este, de a robottávcső nem fázik, inkább egy kis dallamot játszik, miközben más irányba fordul. A meghűléssel játszva csillagászunk szobapapucsban, mintha otthon lenne. Igaz, talán csak az otthonáért képes az ember úgy harcolni, mint ahogyan Hegedüs Tibor tette ezért a helyért a nyolcvanas évek végétől, a bajai csillagászat legnehezebb kor-

Tízezer csillag közt pompázó planetáris köd

szakában. Kezdetben munkatársként, majd vezetőként sok-sok ajtón kopogtatott az életben maradáshoz szükséges támogatásért esztendőkön át, és pályázott a legcsekélyebb pénzekért is. Abban a sötét időszakban nem is álmodhatott arról, hogy ez a kis intézet egyszer majd egy ilyen távcsővel büszkélkedhet. Fűtés, műszerek, és végül már szerződés híján 1993 telén ő maradt egy személyben az épület vezetője és gondnoka, amiért persze díjazást sem kapott. Fél év munkanélküliség után az újjászületés végül városi és megyei segítséggel valósulhatott meg. Arra gondolok, hogy igazi elhivatottságot érezhetett már gyerekkorától, ha volt ereje mindehhez.

– Bizonyára csalódást okozok, de nem így volt – emlékszik vissza a szegedi diákévekre mosolyogva. – Nem vittek a szüleim planetáriumba, és kisgyermekként nem is érdekelt igazán a világűr. Sokkal inkább az irodalom és a zene volt az én világom, aztán 14 éves koromban megváltozott minden. Kitűnő földrajztanárnom jóvoltából

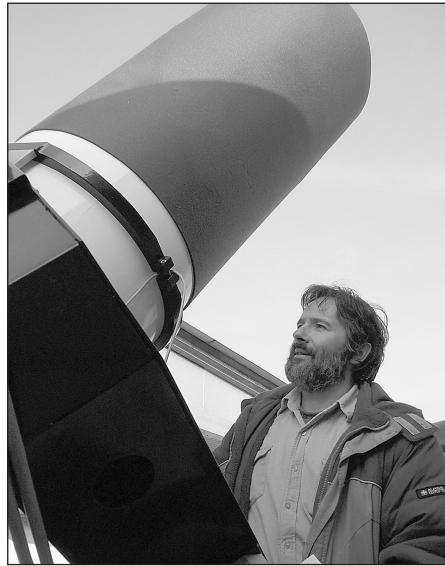
kedveltem meg a csillagokat, és lelkes olvasója lettem a *Föld és Ég* magazinnak. Akkor még nem sejtettem, hogy tizenöt évvel később magam is e lap szerkesztőbizottságának tagja leszek.

A tanárnő kis „csillaga” az újságban megjelent leírás segítségével hamarosan elkészítette élete első távcsövét. Óriási élmény volt számára alaposan megvizsgálni a Szaturnusz bolygót, amely éppen akkor az Ikrek csillagképben állt. Neki inkább vicces véletlen, mint sorsszerűség, hogy saját csillagjegye is ugyanez.

– Az asztrológia csak egy játék – mondja nevetve. – Ha ismernék a jövőt, akkor nem is lenne értelme az életünknek, hiszen a titok adja meg a holnap szépségét. Utólag persze könnyű megmagyarázni, hogy lám, a horoszkóp ezt is megmondta. Azt viszont bevallhatom, hogy a hajdani csillagászati táborok esti romantikájában bizony én is próbára tettem a hullócsillagokat, hátha bejön egy kívánság.

A számítógép monitorán nézzük, amit a távcső lát. Elbűvölnek az évszak jellegzetes csodái: a széttárt szárnyú madárra emlékeztető Orion-köd, a Rák-köd, ami egy szupernova-robbanás maradványa, vagy az almacsutkának látszó, tízezer csillag közt pompázó planetáris köd zöld, piros és sárga színeivel. Megdöbbenő, hogy az új távcső egyik próbafotóján az égbolt legnagyobb méretű galaxisának, az Androméda-ködnek kétharmada látható. A kamera hatalmas adatállományának kezelésére számítástechnikai fejlesztést is ki kellett gazdálkodnia az intézetnek, hiszen a 33 Mbyte méretű képenkénti rögzítéssel számítva egyetlen, derült nyári éjszakán 1 DVD lemez telik meg, télen pedig még több. Egy korábbi felvételtől csillagásunk megmutatja kedvenceit: íme Aphrodite, Alfonsus és Arzachel, a Hold hármas krátere. Meglepődöm. Mintha valaki három ujját bele nyomta volna egy hógolyóba, és még csak nem is színes. Vajon az egész univerzumból miért éppen ezt látja különlegesnek? Olyasmi ez, mint a szerelem, nincs mindig magyarázat a választásunkra, s arra sem, miért épp' nekünk hoznak le a csillagokat is az égről.

– Talán menjünk beljebb, az irodában melegebb van – mondja. Ezek szerint a szobapapucs sem fagyálló. – A távcső jól meglesz magában is, hiszen az ember személyes jelenléte nélkül akár hónapokig tud adatot gyűjteni. A rendszer automatikájának végső kiépítettsége még időbe telik, és majd csak a további szoftver-modulok elkészülte után válik igazi robottá. Az egész szerkezet attól intelligens, hogy döntéseket képes hozni emberi beavatkozás nélkül. Mérlegeli, hogy például a magas páratartalom vagy az erős szél veszélyeztet-e a műszerek épségét. Az éjszaka közepén megérkező hidegfrontot észlelve megsza-

Dr. Hegedüs Tibor az új távcsővel

kítja a mérést és becsukja maga felett a tetőt, majd ha ismét kiderül az ég, újból munkához lát.

Beszélgés közben végre szóba kerülnek a Földönkívüliek, akikkel kapcsolatban Hegedüs Tibor szerint csak az űrtávcsövek hozhatnak meglepetést és bizonyosságot. Úgy gondolja, lehetetlen, hogy a hatalmas világegyetemben csupán a mi bolygónkon élnek civilizált lények. A probléma csak az, hogy a határtalan távolságokban gyorsan felemészthető energiák miatt nem tudunk kapcsolatot teremteni egymással. Lehet, hogy a ma észlelt üzenetet még az egyiptomiak idejében küldték, ami elég reménytelenül hangzik. A kapcsolat szóról eszembe jut a megunthatatlan film; számára természetesen alapmű.

– Hivatalból sok sci-fit megnézek, és sajnos rengeteg silány film készül – mondja – A *Kapcsolat* mellett kedvencem még a *12 majom*, a *Vörös bolygó* és az *Ötödik*

elem. A filmek segítenek átélni egy igazi, nagy álmomat, amely nem csak vágyalom, de visszatérő, éjszakai álmkép is. Ülök a rakétában, és érzem, ahogyan egyre gyorsulok... Az az igazság, hogy még a repülőgépen is a súlytalanság érzését keresem, figyelem a végtagjaimat, a testem különféle reakcióit...

Nem is meglepő ez egy tudóstól. Vannak azonban olyan kérdések, amelyek az ő számára, és a tudomány észjárásával sem magyarázhatók. Életünk dolgainak csodálatos összerendeződéséről beszél. Még a levegő legkisebb atomja is rendezettségre törekszik, pedig ez energia-befektetésbe kerül. Akkor hát miért?

Mondjuk így: „Isten tudja”.

A búcsúzáshoz készülődve megakad a szemem egy naptáron, távol-keleti jelekkel. Hegedüs igazgató hat évvel ezelőtt hozta Japánból, egy most megvalósítandó ötlettel együtt. A felkelő Nap országának egyik csillagvizsgálójában látta meg az ihletet adó, a 12 állatöv pólusát szimbolizáló Sárkány-szobrot. Az ötvenéves, sok vihart megért bajai obszervatórium kertjét hamarosan egy szökőkút díszíti majd, körben az állatövi jegyekkel, középen a Sárkánnyal. Hazafelé menet többet nézek az égre, mint az útra, és eszembe jut az ismert elmélet, amely szerint az ember testének minden atomja valaha egy csillag belsejében volt. Ekkor már majdnem biztosan tudom, hogy szokás szerint el fogom olvasni a horoszkópomat a holnapi újságban, hiszen úgymint csak mese és játék az egész. Talán játszották ezt az ártatlan játékot azok a költők is, akik a legszebbet írták az éjszaka díszeiről, és akiknek szavai által szerelmet, halált és születést látnak a csillagos égboltra nézve.

Katymári Vanda

Távolsági halkereskedelem

Arany János is kigúnyolta *A fülemile* című versében népünk pereskedési hajlamát. Annyi hasznunk azért van belőle, hogy a sokszor évtizedekig húzódó ügyek tanúvallomásaiból megismerhetjük a kor életmódját, szokásait. Így tudtuk meg például hogyan folyt a távolsági halkereskedelem a 18-19. században. A Honpolgár 1998. júniusi számában már ismertettem a „Bárkabéli kereskedést”, de azóta újabb adatokhoz jutottunk, ezért érdemes visszatérni rá. Az 1700-as évek közepén három győri hajótulajdonos, akik elsősorban gabonával kereskedtek, hal-

kereskedésre társultak. Szerződést kötöttek a pécsi püspökkel, hogy ártéri tavainak halait az őszi lehalászáskor felvásárolják. Szeptemberben hat halasbárkával leereszkedtek a Mohács alatti szakaszra, s mikor a bárkák megteltek (egy-egy alkalommal kb. 1200 mázsa hallal), lóvontatással megindultak felfelé. Győrben tavaszig bárkában tartották, s a nagybőjt idején részben a környéken, részben a bécsi halpiacon értékesítették az árut. Egyik esztendőben azonban korábban állt be a fagy, a bárkák a zajló Dunán összeröktek, a halak java része elpusztult, a három

társ pereskedni kezdett a kár megosztásán. Haláluk után az özvegyek majd a fiak folytatták. A tanúk vallomásaiból megtudjuk, hogy a bárkákon egy kormányos és egy legény tartózkodott, a halat a helybéli halászoktól – akik nyilván a püspök emberei voltak – vették meg. Esetenként néhány vizát is szereztek, amit a bárka mellé kötve szállítottak tovább. Útközben a bágyadt halakat lesózták, vagy a közeli falvakban elcserélték élelemért, borért. A használhatatlant pedig a partra dobták a vadaknak. Szilágyi Miklós a szekszárdi levéltár anyagából

további két peres anyagot közölt az 1800-as évek elejéről. Egy győri és egy mosonmagyaróvári halkereskedő ügyeiről van szó, ők a bátaszéki uradalommal álltak perben bérletfizetési problémák miatt, de számunkra nem ez az érdekes. A győri Halász Ferenc – akinek apja évtizedekkel korábban már a kalocsai érseki víz, majd ugyancsak a decsi Holt-Duna egyik bérlője volt – a decsi Holt-Dunát és az ezzel összefüggő nádas tavakat vette bérbe úgy, hogy a 49 főből álló „Decsi Halász Társaság” hét csoportban, hét hálóval harmadrészt halászott részére. A társaságnak volt egy – a helyi előljárással is elismert – vezetője, akit időnként hol halászbírónak, hol tómasternek neveznek, és egy „számadásírója”, de mindkettő együtt halászott a többivel, míg a korábban ismertett halkereskedők a tél beállta előtt visszatértek Győrbe, Halász Ferencék a telet itt töltötték, télen is halásztak. Ő maga – legalábbis alkalmanként – Baján a Fehér Hajó fogadóban (a MABI helyén állott), míg társa, Makó Mihály „2ik ízen vér szerint való rokonja, ezen Körülményekben Tselédje”, aki „a halászat mellett, mint Gondviselő szolgált” (az uradalmiak szerint „dorbézoló, tekerző, halvesztegető.. hitvány hazug ember”) „a detsi határban a holt Dunánál lévő Uraság Házánál” lakott.

Az ártéri (foki) halászat lényege és a halbőség magyarázata, hogy tavasszal az áradó víz a fokokon keresztül előntötte az árteret, a tavakat friss vízzel töltötte fel, s a vízzel együtt az ívársra készülő halak is kiúsztak. Visszatérni már nem tudtak, mert a halások rekeszekkel zárták el útjukat. „...illendő, sőt tanácsos volt az 1804ik esztendei ősszel tétendő halászatra a’ halakat rekeszekkel védelmezni ‘s arra a’ helybeli Ispány által szorgalmatosan vigyázatni”. A rekeszépítés a jobbágyok kötelessége volt, az öcsényiek pl. 1766-ban így panaszkodtak: „veiszeknek csinálását, rekesztőknek fonyását és annak majd másfél ember mélységű vízen való lecsinálását a víz fenekén bukva az Roboton kívül magunknak kellett véghez vinnünk...” A halak a tavakban ívtak, növekedtek, s az őszi lehalászáskor bőséges zsákmányt adtak. De hiába minden praktika, az úr az időjárás és vízállás

lása volt. Ezért aztán 1802-ben 800, 1803-ban 441, 1804-ben 839 mázsát fogtak, ez utóbbiból 739 mázsa a jó hal, 35 mázsa a mustra hal, és 75 mázsa az apró hal (abban az időben egy mázsa 56 kg volt!)

A fogási eredmények ingadozása részben ezzel magyarázható. A tanúk is ilyeneket mondanak: „...Taval nyáron mindég a nagy víz uralkodott, úgy hogy az ősszel sem lehetett tovább, mint egy-két hétig halászni, a Télen pedig soha nem volt olyan jég, a melyen lehetett volna halászni” „Borok hordóval lévén a Duna partján, többnyire csak ittak...” „a nagy árvíz reája jövén, mindjárt kiszorította eőket, és ámbár a fokokat eléggé tőtögették, de a tőttest is mind föllül halatta a nagy víz” „mikor jég volt az embert fell nem bírta, midőn pedig már jég nélkül lehetett volna halászni, akkor az árvíz egyszerre megint mindent ell borított, úgyhogy a rekesztés semmit sem használt” „csak egy nap halászhattak, mert a’ nagy víz reájuk jövén, minden rekeszeiket ell pusztította, úgy hogy a’ BARKÁJÁT harmadrésznire sem tölthette meg...”

Ezen kívül csak akkor lehetett halászni, „midőn a’ vizek valamennyire meg hidegdedtek, és a’ halakat a’ Folyó Dunáig Kotsikon hordani, utazó bárkákban Győr felé elvinni bátorságos.” Csakhogy ez sem volt könnyű, hisz a felázott talajon utak sem nagyon voltak, illetve ezt az uraságnak kellett volna csináltatni. A tanúk erről is beszéltek: „...a halász Tavakhoz való Utakat az Uraság soha nem csináltatta, úgy ell is romlottak utollyára... hogy az Üres kocsival is eldültek a’ Lovak benne, hanem az után a Halások, mint maga a Tanú is, látván a Nagy Kárt, hogy senki a holt Dunafelé Halélt nem mehet, magok az Utat meg igazították és meg csinálták. Az Utak járhatatlan, és rossz állapotja miatt a volt mind az Arendás urra, mind a Halásokra való nézve a Kár, hogy számos Mustra Halakat ell kölltet hánni, nem lévén azoknak vevője.” – A mustra, azaz kevésbé értékes halat a szekeres halkereskedők vásárolták meg a helyszínen, és csak a jó halat szállították el Győrbe. „Hall Vásárlók oda Kotsival be nem mehetvén számos Halak ell döglöttek, és ellveszttek, és még a Kasokbul, és

Rőzsével magasított út (1953)

Bárkából is sok Halat ell kellett eresztetni, mert Különbben mind ell döglött volna.” „ember emlékezetétől fogva a harmadában halászó detsiek (a fokok mellett lévő) sűrű bokrokból vágott rőzsékkal – fasinákkal – ősszel midőn a’ halászat kezdődik szokták megigazítani, hogy ők magok gyalog, és Kotsin munkájokra járhasanak, a apró keszeg halakat vásárolni akarók rajtok jöhessenek, mehessenek.” Mivel ezek az utak kiemelkedtek a környezetből, áradáskor a vadállatok kimenekülhettek rajtuk a magasabban fekvő területekre. Ilyen utat 1953-ben még láttunk és fényképeztünk a Káposztás közelében, a pörbolyi erdőben. A közhiedelem szerint a halkereskedők mindig zsidók voltak, magyar ember méltatlannak találta volna ezt a foglalkozást, de az iratok azonban mind Halász Ferencet, mind társát, Makót, akárcsak a 18. századi kompánia tagjait több alkalommal nemesként említik, az egyik még városi hivalt is viselt.

A szabályzások, a vasutak kiépülése, a gőzhajók megjelenése megszüntette ezt a fajta halkereskedelmet, kevesebb lett a hal, viszont sokkal gyorsabban lehetett piacra juttatni.

Solymos Ede

Védendő védtelenek: a közönséges mókus

Kevés olyan közkedvelt és mindenki által ismert állat él környezetünk erdős részein, mint a közönséges mókus (*Sciurus vulgaris*). Jellemző alakja és mozgása alapján Európa és Ázsia mérsékelt övi er-

deiben illetve fákkal benőtt, nagyobb területű városi parkjaiban könnyen felismerhető. Hátszörzetének színe leggyakrabban barnászörös, feketeszürke vagy ezek árnyalata; hasszörzete többnyire fehér vagy

a hát világosabb változata. Nyári szörzete világosabb, téli szörzete sötétebb és hosszabb. Testhosszával közel azonos hosszúságú farka ágon szaladva vagy ugrás közben segíti az egyensúlyozásban, vackán a

téli hidegben takaróként szolgál, idegesség kifejezésére a kaffogó hang mellett csapkodása bevált mókusszokás, és párzasi időszakban csábító jeladó eszköz. Viszonylag nagyméretű fülei télen szörpamacsban végződnek. Fogai borotvaélesek és karmai tűhegyesek: ezek az adottságok jól jönnek a kemény héjú táplálék kibontásánál és a fákon történő közlekedésnél.

A mókus a párzasi időszakot kivéve alapvetően magányos állat. Virradat után, a délelőtti órákban a legaktívabb, kánikulák idején a legmelegebb órákat elhúzódva, pihenéssel tölt. Téli álmat nem alszik, de hideg és hófúvásos napokon a vackában pihen. Párzasi időszaka már december végén elkezdődik, és az addig egyedülletet kedvelő mókus kifejezetten keresi a más neműek társaságát. A születő fiatal mókusokat a nőstény egyedül neveli, a fészekhez közeledő hímet ellenségesen fogadja.

Elesége főleg a különböző fák és cserjék magtermései, bogyói, illetve gyümölcsei. Ezek mellett csigák, rovarok, hajtásrügyek, levelek, tojások és madárfiókák is táplálékot jelentenek számára. A magokat – készülve a szűkös időszakra – rejtett rakományokban gyűjti, ha teheti, télen felkeresi a különböző etetőket is.

A közönséges mókus megtalálható a Baja környéki erdők leginkább olyan helyein, ahol megfelelő termést hozó fák és cserjék találhatók. Ez gyakorlatilag a hullámtéren főleg az elegyes keményfa ligeteket és a fekete diós erdőrészeket, míg a keleti homokpusztai területen a fenyves részeket jelenti. Például Felső-Pandúrban a Kerek-tó foka és a Szeremlei-Duna közrefogta, egyes térképeken Ökörjárónak nevezett fekete diós erdőtagban ősszel alkalmanként látni diót gyűjtőgető mókust. Ugyancsak megfigyelhető a Nyéki-Holt-Duna északkeleti részén, a talajvízszint-ellenőrző kút közelében telepített fekete diósnál. Észrevéve az arra járó embert a mókus villámgyorsan felrohan egy

Földön keresgélő mókus

Mókusok a párzasi időszak harcainak pillanatnyi szünetében

közeli természetes fa felső részére, és a nem látható oldalon megmeredve próbál észrevétlenné válni, illetve várja a vélt veszély elmúltát. Egy-egy példány felbukkan a városban is, pl. láttak már mókust a Bajcsy-Zsilinszky úton, a Déri-kertben, a Rókus utcában stb., de ezek a városrészek főleg a nem megfelelő fafaj összetétel és a nagy járműforgalom miatt nem igazán ideális élőhelyek. Városunkban mókusok számára erdőszültség alapján megfelelő terület inkább a Kis-Pandúr-sziget, bár a fafaj összetétel számukra kedvezőbb átalakítására és etetésre itt is szükség lehet. Ősz végén a táplálékhiány időszak beköszöntével a mókus gyakran a földre kényszerül, ilyenkor óhatatlanul nagyobb veszélynek van kitéve, mint a fákon. A Baja-Bátaszék főút szélén nemcsak teherautókról lehullott kukorica- és gabona szemeket látni, hanem sajnos elütött mókusokat is. Az ilyen típusú veszélyeken túl Baja mellett természetes ellenségei a nyuszt (az említett főút forgalma rá nézve is veszélyes) és a héja. A mókushoz hasonló ügyességű menyétféle végkimerülésig üldözi, valószínűleg állomány nagyságával lehet összefüggésben a mókus ritkasága. A héja testi adottságainál és vadászati technikájánál fogva képes hozzáférni a mókushoz.

Az európai őshonos mókusokra már egy ideje újabb veszély leselkedik. A 19. század végén Angliába betelepítették az Amerikából származó szürke mókust (*Sciurus carolinensis*), amely a közönséges mókusnál jobban képes az ember környezetéhez alkalmazkodni. Képességéről, ügyességéről néhány évvel ezelőtt a Spektrum programcsatorna egyik dokumentumfilmjéből győződhattünk meg, amikor a kutatók által kialakított különböző nehézségi fokú akadálypályákon átjutva a szürke mókusok bámulatos talpraesettségről tanúságot téve jutottak hozzá a hön áhított mogyoróhoz. Nem csoda,

hogy mára számos élőhelyről kiszorította a vörös mókust, amelynek egyedszáma Angliában erősen visszaesett. A kontinensen Észak-Olaszországban a második világháborút követő időszakban szabadultak el szürke mókusok, amelyek megkezdték kiszorítani természetes élőhelyeikről a közönséges mókust. Ráadásul a szürke mókus olyan vírust is hordoz, amely rá nézve veszélytelen, viszont az őshonos mókusnál pusztulásukhoz vezető betegséget okozhat.

A Baja-Bátaszék közötti úton elütött mókus

Néhány évvel ezelőtt több hazai szervezet *Mókusleső* címmel kétéves programot folytatott e védett faj hazai elterjedésének feltérképezésére és vizsgálatára. A begyűjtött adatlapok alapján elkészült a mókus hazai elterjedési adatbázisa.

Érdekes adalék 1896-ból Uhlmann Miklós megjegyzése a mókusról a Dudás Gyula szerkesztette Bács-Bodrog vármegye egyetemes monográfiájában: „Említendő a közönséges mókus (*Sciurus vulgaris*), vörösbarna és fekete színváltozatban. Káros állat, mivel a fák rügyeit s a fiatal hajtások kergét rágcsálja.” A közönséges mókus ma már védett, természetvédelmi értéke 10 000 forint.

Dr. Nebojszki László

A Bajai Honpolgár Alapítvány támogatói 2005-ben

Járai Zoltán, Budapest
Takaró Béla, Szentendre

(Mindketten
bajai származásúak.)

Bajáról:

Cserba György
Csuvár Zoltán
Mezei Gábor
Mezei Lajos
Sümei József

CIB Bank Rt.
– Györök Zoltán fiókvezető

Városi Önkormányzat
– Széll Péter polgármester

Alsó-Duna-Völgyi Környezetvédelmi
és Vízügyi Igazgatóság
– dr. Halász Rudolf igazgató

Bányai Júlia Szakképző Iskola
– Farkas Attila igazgató

Köszönjük a segítséget.

Bajai Honpolgár Alapítvány
Kuratóriuma

Előfizetési felhívás

A Bajai Honpolgár 2006-ban megjelenő évfolyamának előfizetéséhez „Készpénzátutalási megbízás” utalvány az Újvárosi Általános Művelődési Központ titkárságán (Baja, Oltványi u. 14.) igényelhető.

Előfizetési díjak:

helyben

(házhoz szállítva): 2 400 Ft

vidéken

(postaköltséggel): 3 200 Ft

külföldön

(postaköltséggel): 6 500 Ft

Várjuk

megtisztelő megrendelésüket.

A Bajai Honpolgár Alapítvány

Aki házhoz hozza a Honpolgárt Baján...

Fotó: Horváth Zsuzsa

A közelmúltban két újabb bajnoki serleggel gyarapodott Gömzsik Imre (74) maratonista amúgy is tekintélyt parancsoló érem- és serleggyűjteménye. Ezúttal a 20. Nike Nemzetközi Félmaraton (21 km)

és a 20. Plus Nemzetközi Maraton korszályos (senior VII. kategória, életkor: 70-74 év) bajnokaként vehette át a díjakat. Gratulálunk!

A Bajai Honpolgár szerkesztőbizottsága

BAJAI HONPOLGÁR

Megjelenik minden hónap első napján
ISBN 1416-4469

Főszerkesztő:
Bálint László

A szerkesztőbizottság tagjai:
Bálint Attila, Bánáti Tibor, dr. Dániel József,
Jász Anikó, Kothencz Kelemen, Kovács Zita,
dr. Laki Ferenc, dr. Mayer János,
dr. Nebojszki László, Schmidt Antal

Lapalapító és kiadó:
Újvárosi Általános Művelődési Központ

Postacím:
6500 Baja, Oltvány Imre u. 14.
Telefon: 79/325-599

Fenntartó:
Bajai Honpolgár Alapítvány
Az alapítvány számlavezető bankja:
OTP Kereskedelmi Bank Rt.
Bajai Fiókja 11732033
Bajai Honpolgár Alapítvány 20030119

Nyomdai munkák:
Arculat Nyomda Kft.
Baja, Attila u. 15. Tel.: 79/428-944
**KÉZIRATOT, FÉNYKÉPET NEM ŐRZÜNK
MEG ÉS NEM KÜLDÜNK VISSZA.**